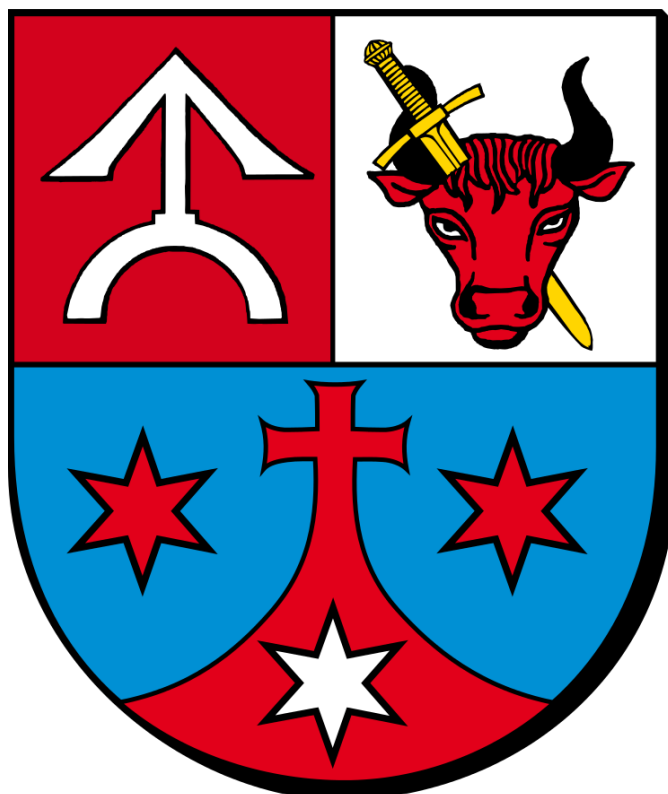

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

GMINA ZAKRZEWO
POWIAT ALEKSANDROWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA ZAKRZEWO
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING KAROLINA DRZEWIECKA

ZAKRZEWO 2017

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Powiązanie Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	5
3. Uproszczona diagnoza Gminy	10
4. Obszar zdegradowany Gminy	15
4.1. Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego	15
4.2. Charakterystyka poszczególnych sołectw na terenie Gminy Zakrzewo	20
5. Metodyka wyboru obszaru rewitalizacyjnego	28
5.1. Obszar rewitalizacji Gminy	28
6. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	34
6.1. Sfera społeczna	34
6.2. Sfera gospodarcza	39
6.3. Sfera środowiskowa	40
6.4. Sfera przestrzenno – funkcjonalna	40
6.5. Sfera techniczna	42
7. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	43
8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	45
9. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	47
9.1. Główne (podstawowe) projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	47
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR	56
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	63
11.1. Proces przygotowania PR	63
11.2. Sposób włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji na obszarze rewitalizacji	72
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	74
13. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji	77
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu PR.....	81
15. Spis tabel	83
16. Spis wykresów.....	83
17. Spis rysunków	84

1. Wstęp

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2017 poz. 1023 z. późn. zm.), rewitalizację należy rozumieć, jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Należy pamiętać, że rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno-gospodarczego danego regionu. Rewitalizacja to również proces kompleksowy oraz długotrwały. Dotyczy on wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną, dotkniętą określonymi problemami. Aby mógł on przynieść założone rezultaty, konieczna jest jego konsekwentna realizacja oraz czas – tylko wówczas możliwy jest widoczny rozwój społeczno-gospodarczy terenu rewitalizacji i całej Gminy.

Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych dysfunkcjami społecznymi obszarach. Działania naprawcze prowadzić będą do poprawy jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto pozwolą one na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Przyczynią się również do odnowienia lub wzmocnienia atutów rozwojowych obszarów wiejskich. Rezultatem prowadzonych działań będzie także zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co się z tym wiąże, zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, program rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą wdrażać działania rewitalizacyjne w dwojaki sposób. Program rewitalizacji może być inicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie

gminnym (t. j. Dz.U. 2017 poz. 1875) lub na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2017 poz.1023 z późn. zm.)

Program Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo na lata 2017-2022 został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Należy podkreślić, że prawidłowo opracowany Program Rewitalizacji musi charakteryzować się następującymi cechami:

- kompleksowość
  - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe,
  - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- koncentracja
  - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy, gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- komplementarność
  - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi,
  - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy,
  - efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.)
- partycypacja
  - nierozzerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu,
  - musi mieć realny charakter,
  - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Prace związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia własnych pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu oraz aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza jednostki samorządu terytorialnego przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych. Mieszkańcy Gminy Zakrzewo wzięli udział w ankietyzacji oraz uczestniczyli w spotkaniach konsultacyjnych.

Program Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo jest dokumentem planistycznym, określającym cele i programy działań, przy założeniu, że znamionuje się on „żywym” charakterem oraz możliwością aktualizacji. Stanowi on podstawę do ubiegania się o środki finansowe

w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020.

2. Powiązanie Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020 – PLAN MODERNIZACJI 2020+

Najważniejszymi ustaleniami operacyjnymi *Strategii* są cele strategiczne, realizujące potrzeby zidentyfikowane w ramach czterech priorytetów rozwoju:

- Konkurencyjna gospodarka
- Modernizacja przestrzeni wsi i miasta
- Silna metropolia
- Nowoczesne społeczeństwo

Każdy z priorytetów może być realizowany za pomocą kilku celów strategicznych. W powyższej *Strategii* zidentyfikowano osiem celów strategicznych:

- Gospodarka i miejsca pracy
- Dostępność i spójność
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
- Innowacyjność
- Nowoczesny sektor rolno-spożywczy
- Bezpieczeństwo
- Sprawne zarządzanie
- Tożsamość i dziedzictwo

W świetle obowiązującej *Strategii*, aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym stanowi jedno z ważniejszych zamierzeń polityki rozwoju województwa. Uszczegółowieniem zamierzeń w zakresie odnowy obszarów problemowych jest jeden z wyróżnionych kierunków działań, tj. *Rewitalizacja miast, wsi i obszarów zdegradowanych* w celu strategicznym *Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi*.

Głównym celem projektów określonych w niniejszym dokumencie jest integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym dzieci i młodzieży, dorosłych i osób starszych wykazujących się małą aktywnością społeczną. Dlatego też w ramach rewitalizacji realizowane będą działania z zakresu aktywizacji i integracji tych osób celem wyeliminowania zjawiska wykluczenia społecznego. Bardzo istotną rolę w pomocy społecznej pełnią wszelkie formy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych

wykluczeniem. Osoby takie wymagają odzyskania bądź zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. W związku z tym planowane są do podjęcia działania aktywizujące mieszkańców, a także przystosowanie obecnej infrastruktury do pełnienia funkcji społecznych.

W nawiązaniu do powyższego należy stwierdzić, że Program Rewitalizacji będzie wpływał na realizację celu: *Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi.*

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO - POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

W ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020* przy pomocy unijnych środków finansowych wspierane będą jedynie te działania na rzecz rewitalizacji, które pozwolą na osiągnięcie przynajmniej jednego ze wskazanych poniżej efektów na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego:

1. wzrost aktywności społecznej i ożywienie społeczne,
2. zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym,
3. wzrost zatrudnienia,
4. ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Planując działania rewitalizacyjne, których jednym ze źródeł finansowania będzie RPO WK-P, konieczne jest przyjęcie i osiągnięcie przez Gminę Zakrzewo przynajmniej jednego z powyższych efektów do 2022 r. w ramach realizacji programu rewitalizacji. Zaplanowane przez Gminę Zakrzewo działania mają na celu ożywienie społeczne i wzrost aktywności mieszkańców. Poprzez organizację działań aktywizujących zmniejszy się poziom wykluczenia społecznego. W dłuższej perspektywie czasowej wzrost aktywności ludności może przyczynić się także do wzrostu zatrudnienia i ożywienia gospodarczego.

ZAŁOŻENIA POLITYKI TERYTORIALNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

W 2013 r. Zarząd Województwa przyjął *Założenia Polityki Terytorialnej Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*, zawierające przesłanki regionalnej polityki miejskiej i polityki rozwoju obszarów wiejskich. Ustalono, że celem wojewódzkiej polityki miejskiej jest poprawa konkurencyjności całego województwa, dzięki optymalnemu

wykorzystaniu potencjałów rozwojowych wszystkich miast, w tym m.in. poprzez ich rewitalizację. Natomiast w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich przyjęto, że konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Wszystkie zadania opisane w niniejszym dokumencie wykazują spójność z *Załoženiami Polityki Terytorialnej*. Głównym celem zaplanowanych do realizacji projektów jest zwalczanie degradacji społecznej na terenie Gminy Zakrzewo, w związku z tym działania te bezpośrednio wpływają na aktywizację społeczno-gospodarczą i integrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU PARTNERSTWO DLA ZIEMI KUJAWSKIEJ

Program Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo wykazuje zgodność z Lokalną Strategią Rozwoju Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”. W Strategii określone zostały cele szczegółowe, w tym cel szczegółowy nr 1 *Poprawa sytuacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez zwiększenie aktywności społecznej lub społeczno-zawodowej* z którym założenia niniejszego Programu Rewitalizacji wykazują zgodność. W ramach działań rewitalizacyjnych planowane jest podjęcie przedsięwzięć skierowanych do dzieci i młodzieży, dorosłych i osób starszych (zajęcia aktywizujące dla seniorów, dodatkowe zajęcia dla uczniów, zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów) oraz działań infrastrukturalnych polegających na dostosowaniu obiektów do pełnienia funkcji społecznych, dzięki realizacji których możliwe będzie osiągnięcie zakładanych w ramach LSR wskaźników, tj. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów, Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach.

STRATEGIA OBSZARU ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO POWIATU ALEKSANDROWSKIEGO NA LATA 2014 - 2020

W Strategii ORSG Powiatu Aleksandrowskiego określonych zostało 5 celów strategicznych oraz odpowiadające im cele operacyjne. Założenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo i planowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne są spójne z następującymi celami Strategii ORSG: 2.5 Stworzenie szerokiej oferty usług skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, w tym tworzenie nowych placówek pomocy społecznej. W Programie Rewitalizacji zaplanowano projekty społeczne skierowane do osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem, w tym do osób starszych, co wpłynie na osiągnięcie ww. celu Strategii ORSG. Ponadto w Strategii w ramach celu strategicznego nr 3 Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy wskazano cel 3.6 Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia, na którego osiągnięcie wpłynie m.in. planowany do realizacji projekt w Gminie

Zakrzewo obejmujący dodatkowe zajęcia pozalekcyjne podnoszące kompetencje kluczowe u uczniów szkół podstawowych, w tym także doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że założenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo są spójne i wpłyną na realizację celów określonych w Strategii ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2016-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zakrzewo na lata 2016-2020 jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałującą na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki. Wizja rozwoju Gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu pomocy społecznej, sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury i opieki zdrowotnej.

Zgodnie z powyższym założeniem, do adresatów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należą mieszkańcy Gminy Zakrzewo, zarówno osoby samotne jak i ich rodziny, które wymagają pomocy w odzyskaniu sił, wiary w siebie i zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Do głównych problemów występujących na terenie Gminy należy:

- obniżenie poczucia własnej wartości głównie osób starszych i niepełnosprawnych,
- wyższa zachorowalność osób bezrobotnych,
- trudna sytuacja ekonomiczna, obniżenie poziomu życia osób i rodzin prowadzące do marginalizacji i wykluczenia społecznego,
- zaburzenie w funkcjonowaniu rodziny, kryzys i zagrożenie rozpadem rodziny,
- niekorzystna sytuacja dzieci osób bezrobotnych,
- negatywny wpływ bezrobocia na kształtowanie osobowości i postaw dzieci, ich oceny własnej pozycji. Pozbawienie właściwych wzorców, co powoduje popadanie w sytuacje konfliktowe w szkole,
- utrata umiejętności wykonywania wyuczonego zawodu spowodowana długotrwałym bezrobociem.

Po zdiagnozowaniu problemów występujących na terenie Gminy Zakrzewo za konieczne uznaje się podjęcie odpowiednich działań, dzięki którym możliwe będzie ich zniwelowanie. Celem głównym ww. Strategii jest stworzenie spójnego systemu wsparcia zapewniającego godne warunki do życia i rozwoju mieszkańców Gminy Zakrzewo w różnych sferach życia społecznego poprzez zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

W Strategii wymienione zostały 4 cele ogólne, w ramach których wyodrębniono 10 celów szczegółowych. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyni się do osiągnięcia następujących celów (ogólnych i szczegółowych) określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zakrzewo na lata 2016-2020:

1. Wspieranie osób starszych, niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji i funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.

1.1 Wzrost aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępności do dziennych placówek wsparcia, klubów, grup wsparcia oraz imprez kulturalnych.

3. Wspieranie Bezrobotnych w zwiększaniu szans na rynku pracy.

3.2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.

4. Działania profilaktyczno – edukacyjne zmierzające do poprawy systemu przeciwdziałania uzależnieniom, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożonych tym zjawiskiem dzieci i młodzieży.

4.2 Wyrównywanie szans edukacyjno – rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez wsparcie edukacyjne.

Jednym z głównych zadań w ramach Programu Rewitalizacji jest utworzenie „Centrum Aktywności Społecznej”, a w ramach niego uruchomienie warsztatów i szkoleń dla osób długotrwale bezrobotnych oraz warsztatów dla osób starszych, które ze względu na brak pracy oraz starość i towarzyszącą jej samotność stanowią grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i izolacją w społeczeństwie. Przedmiotowy projekt wpisuje się w cel szczegółowy 1.1. Wzrost aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępności do dziennych placówek wsparcia, klubów, grup wsparcia oraz imprez kulturalnych oraz cel szczegółowy 3.2 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. Planowane są także kursy na animatorów czasu wolnego, działania z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej skierowane do osób długotrwale bezrobotnych, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celu 3.2 Strategii. Ponadto w ramach procesu rewitalizacji podejmowane będą działania społeczne skierowane do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, co przyczyni się do osiągnięcia celu 4.2 Wyrównywanie szans edukacyjno – rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez wsparcie edukacyjne. Należy zatem stwierdzić, że Program Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo jest spójny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zakrzewo na lata 2016-2020 i umożliwia osiągnięcie założonych w niej celów.

3. Uproszczona diagnoza Gminy

SFERA SPOŁECZNA

CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminę Zakrzewo na koniec 2016 r. Gminę zamieszkiwało 3 596 osób. W ostatnich latach liczba ludności ulegała wahaniom, jednak od 2012 r. odnotowano spadek o 4,06%. W roku 2016 najliczniejszą grupę mieszkańców stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, tj. 66,91% ogólnej liczby ludności. Należy zauważyć, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym przewyższa nadal liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Od 2012 r. odnotowywany jest jednak malejący przyrost naturalny (w 2012 r. wyniósł -15, a w 2016 r. -25). Ponadto przyjmował on wartości ujemne, co świadczy o przeważającej liczbie zgonów nad liczbą urodzeń.

RYNEK PRACY

Zgodnie z danymi GUS w Gminie Zakrzewo w ostatnich latach zaobserwowano wahania liczby osób bezrobotnych. W 2013 roku liczba ta była najwyższa (309), a następnie w przeciągu trzech lat spadła do 218 osób. Generalnie na przestrzeni analizowanych lat, tj. 2012-2016, liczba osób bezrobotnych na przedmiotowym terenie spadła aż o 25,85%. Należy zwrócić uwagę, że na terenie Gminy wiele mieszkańców migruje w poszukiwaniu pracy do większych miast i za granicę, co wywiera niekorzystny wpływ na sytuację na lokalnym rynku pracy – brakuje wykwalifikowanych pracowników. Ponadto odpływ ludzi wpływa na wyludnianie się Gminy.

EDUKACJA

Na terenie Gminy Zakrzewo funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Sędzinie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Zakrzewie,
- Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich w Siniarzewie,
- Publiczne Gimnazjum im. Jana Kasprowicza w Zespole Szkół w Zakrzewie.

Spośród powyższych szkół podstawowych, najniższe wyniki w 2016 roku osiągnęli uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół w Zakrzewie.

W kontekście edukacji należy mieć na uwadze fakt, iż zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 59) proces rekrutacji do gimnazjów został wstrzymany. Od 1 września 2017 r. rozpoczął się proces „wygaszania” szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie, którzy w roku szkolnym 2016/2017 ukończyli VI klasę szkoły podstawowej trafili do klasy VII. Ostatni rocznik objęty nauką w gimnazjach

zakończy edukację gimnazjalną w roku szkolnym 2018/2019, w związku z czym 1 września 2019 roku gimnazja przestaną funkcjonować. Powyższe zmiany wzięto pod uwagę podczas programowania rewitalizacji na terenie Gminy Zakrzewo.

PROBLEMY SPOŁECZNE

Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zakrzewie, na koniec 2016 r. z pomocy społecznej korzystało 346 osób. Największą grupę podopiecznych GOPS stanowiły osoby ubogie – 107 osób. Znaczącą liczbę stanowiły także osoby bezrobotne – 96 osób.

KULTURA, SPORT I REKREACJA

Głównymi instytucjami realizującymi zadania związane z upowszechnianiem kultury na terenie Gminy Zakrzewo są Dom Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Dzięki działalności niniejszych instytucji, mieszkańcy Gminy mają możliwość udziału w podstawowych przedsięwzięciach kulturalnych. Mimo znaczącej ilości organizowanych konkursów oraz różnorodnych zajęć, liczba osób zainteresowanych i uczestniczących w tego typu przedsięwzięciach jest stosunkowo niewielka. Z uwagi na ograniczenia finansowe, duże odległości oraz problemy transportowe społeczność lokalna ma utrudniony dostęp do kina, teatru czy opery.

Dom Kultury jest również organizatorem zajęć sportowych dla różnych grup wiekowych. Co roku na terenie Gminy odbywa się wiele sportowych wydarzeń takich, jak turniej piłki nożnej, tenisa stołowego czy rozgrywki w piłkę siatkową w ramach Międzygminnej Ligi Piłki Siatkowej i Regionalnej Ligi Siatkówki. Uczniowski Klub Sportowy "SKOCZEK" działający przy Publicznym Gimnazjum w Zakrzewie jest organizatorem biegu przełajowego „Biegam bo lubię”.

Na obszarze Gminy Zakrzewo występują miejsca przeznaczone dla najmłodszych, jednak ich ilość oraz stan infrastruktury pozostawiają wiele do życzenia. Na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego brakuje również siłowni zewnętrznych, które są dobrym rozwiązaniem dla tych, którzy wspólnie ze znajomymi lubią spędzać aktywnie wolne chwile.

SFERA GOSPODARCZA

Według danych GUS na koniec 2016 roku na terenie Gminy zarejestrowane były 192 podmioty gospodarcze, z czego ok. 93,75% stanowiły podmioty sektora prywatnego. W porównaniu do roku 2012, liczba przedsiębiorców wzrosła o 13,61%. Biorąc pod uwagę liczbę przedsiębiorców w sektorze prywatnym według sekcji PKD 2007, największa ilość podmiotów w 2016 r. działała w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny – 56 podmiotów. Na drugim miejscu znalazły się podmioty z sekcji F – budownictwo, których w 2016 roku było 29.

W dalszej kolejności odnotowano podmioty zajmujące się przetwórstwem przemysłowym, pozostałą działalnością usługową, rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem, transportem i gospodarką magazynową oraz działalnością naukową i techniczną.

Gmina ma typowo rolniczy charakter. Wiodącym kierunkiem jest hodowla trzody chlewnej, bydła i produkcja mleka oraz produkcja roślinna. Na terenie Gminy istnieją dwa Gospodarstwa Rolne w miejscowościach Seroczki i Michałowo wchodzące w skład Ośrodka Hodowli Zarodowej Spółka z o. o. w Osiecinach.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Gmina Zakrzewo zajmuje obszar o powierzchni 7 597,99 ha, z czego około 92% stanowią użytki rolne, w tym grunty orne, łąki, pastwiska i sady. Wśród obiektów przyrodniczych na uwagę zasługują pomnikowe okazy platanów klonolistnych rosnące w parku w Sędzinku. Uwagę przykuwa również kanał Bachorza, w którym znajduje się wododział, z którego wody płyną w dwóch przeciwnych kierunkach.

Powietrze na obszarach gmin wiejskich takich, jak Zakrzewo, zanieczyszczane jest przede wszystkim przez emisję zanieczyszczeń z indywidualnych palenisk i lokalnych kotłowni. Rosnące natężenie ruchu samochodowego, zarówno lokalnego, jak i tranzytowego również niekorzystnie wpływa na stan środowiska naturalnego. Na terenie Gminy Zakrzewo nie zdiagnozowano większych problemów w sferze środowiskowej.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

SIEĆ KOMUNIKACYJNA

Odległości komunikacyjne z Zakrzewa do większych ośrodków miejskich wynoszą: 35 km do Włocławka, 31 km do Inowrocławia, 18 km do Aleksandrowa Kujawskiego, 17 km do Radziejowa. Tranzytowe położenie jest ważnym elementem lokalizacyjnym, ale o jego korzyściach zadecyduje w przyszłości rozwój inwestycyjny w pobliżu ww. szlaków drogowych. Przez teren Gminy Zakrzewo przebiegają drogi gminne, powiatowe oraz wojewódzkie. Problemem w obszarze transportu zbiorowego na terenie Gminy jest głównie brak połączeń między obszarami – Michałowo, Kobielice, Kuczkowo do Aleksandrowa Kujawskiego oraz zbyt mała liczba połączeń do Aleksandrowa Kujawskiego, Włocławka, Radziejowa, Inowrocławia. Utrudnienie stanowi brak parkingów, chodników i ścieżek rowerowych oraz brak oświetlenia, co wywiera niekorzystny wpływ na poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA ORAZ ZAOPATRZENIE W GAZ ZIEMNY

Zgodnie z danymi GUS na koniec 2016 r. długość sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosiła 95,8 km, do której prowadziło 860 szt. przyłączy. Z kolei długość sieci

kanalizacyjnej wynosiła 31,2 km. Do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania prowadziły 289 szt. przyłączy. Mieszkańcy, którzy nie posiadają dostępu do zbiorczego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, korzystają ze zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków.

Mieszkańcy Gminy Zakrzewo nie są podłączeni do sieci gazu ziemnego przewodowego.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Widocznym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej są deficyty w zagospodarowaniu przestrzeni publicznej. Problemy te w największym stopniu dotyczą infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Brakuje miejsc, gdzie najmłodszy mieszkańcy Gminy mogliby aktywnie i bezpiecznie spędzać czas – mowa tu o placach zabaw, boiskach. Ponadto na terenie Gminy nie ma infrastruktury przeznaczonej dla osób starszych, np. siłowni zewnętrznych, które są dobrym przykładem miejsc sprzyjających integracji społecznej, w tym integracji międzypokoleniowej. Występują również atrakcyjne tereny rekreacyjne, które wymagają jednak zagospodarowania (np. Zakrzewskie Olszynki).

SFERA TECHNICZNA

W kontekście sfery technicznej jednym z głównych obszarów problemowych Gminy Zakrzewo jest wysoka energochłonność budynków, a także niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i gospodarstwach indywidualnych.

Należy zwrócić również uwagę na to, że na terenie Gminy występują budynki, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie. Należą do nich dwór i budynek magazynowy zlokalizowany w Sołectwie Seroczki, jak również osiem budynków w sołectwie Zakrzewo.

WNIOSKI

Sfera społeczna:

- Ujemny przyrost naturalny, malejący udział osób w wieku przedprodukcyjnym i migracje za pracą prowadzą do spadku liczby ludności na terenie Gminy, a także powodują powolne postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu zahamowanie tego procesu. Zasadne są zatem działania zmierzające do modernizacji infrastruktury technicznej i społecznej, a także dostosowanie oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania wolnego czasu do potrzeb różnych grup społecznych i wiekowych.
- Niski poziom edukacji na terenie Gminy determinuje konieczność podnoszenia oferty edukacyjnej – zarówno w zakresie infrastruktury, jak i bezpłatnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i znaczna liczba osób w wieku poprodukcyjnym determinuje konieczność realizacji działań skierowanych do seniorów.
- Oferta edukacyjna oraz sportowo – rekreacyjna na terenie Gminy zapewniona jest w podstawowym zakresie. Konieczne są działania mające na celu rozwinięcie tej oferty, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych i koniecznością integracji osób w różnym wieku.

Sfera gospodarcza:

- Pomimo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Zakrzewo, ich liczba jest relatywnie niska. Uzasadnia to konieczność podejmowania działań mających na celu przyciągnięcie nowych przedsiębiorców i inwestorów.

Sfera środowiskowa:

- Jednym z powodów zanieczyszczenia środowiska na terenie Gminy Zakrzewo jest niska emisja. W tym zakresie konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia efektywności energetycznej budynków oraz wzrostu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.
- Problemem środowiskowym jest także nie do końca uporządkowana gospodarka ściekowa. W związku z tym konieczne są działania zmierzające do podłączenia jak największej liczby mieszkańców do zbiorczej kanalizacji sanitarnej, a tam gdzie jest to nieuzasadnione ekonomicznie, wyposażenie gospodarstw domowych w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Sfera przestrzenno – funkcjonalna:

- Część dróg na terenie Gminy wymaga przebudowy i modernizacji.
- Konieczne jest uporządkowanie gospodarki ściekowej – budowa sieci kanalizacji sanitarnej, a tam gdzie jest to ekonomicznie nieuzasadnione, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Niedostateczna ilość miejsc aktywnego wypoczynku i infrastruktury społecznej determinuje konieczność realizacji przedsięwzięć w tym zakresie.

Sfera techniczna:

- W odpowiedzi na problemy w sferze technicznej (zły stan budynków, wysoka energochłonność, niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii) konieczne są działania modernizacyjne, w tym termomodernizacyjne i przewidujące instalacje odnawialnych źródeł energii.

4. Obszar zdegradowany Gminy

4.1. Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego

Niniejsza diagnoza została przeprowadzona w oparciu o „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, stworzone przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Zasady przedstawiają odmienne sposoby wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji dla gmin miejskich, wiejskich oraz miejsko - wiejskich. Zgodnie z zasadami Gmina Zakrzewo została zaliczona do obszarów wiejskich.

Delimitacja obszaru zdegradowanego w gminach wiejskich odbywa się poprzez podział na tzw. jednostki struktury przestrzeni wiejskiej (w przypadku Gminy Zakrzewo na sołectwa), a następnie zdiagnozowanie ich sytuacji za pomocą wskaźników. Jednostki, w których zidentyfikuje się szczególną koncentrację problemów i które charakteryzują się istotnym znaczeniem dla rozwoju Gminy, będą mogły być uznane za obszar rewitalizacji.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Zakrzewo przebiegł następująco:

1. Gminę wiejską Zakrzewo podzielono na jednostki (sołectwa), dla których dokonano diagnozy w zakresie występowania stanu kryzysowego.
2. Do obszaru zdegradowanego zaliczono sołectwa spełniające jednocześnie następujące kryteria:
  - a) na terenie sołectwa identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich¹; jednocześnie wskaźniki te przyjmują w sołectwie wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla Gminy,
  - b) na terenie sołectwa znajdują się przestrzenie zdegradowane lub Gmina może zaproponować inne kryterium reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (negatywne zjawisko) gospodarczej lub środowiskowej lub technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej.

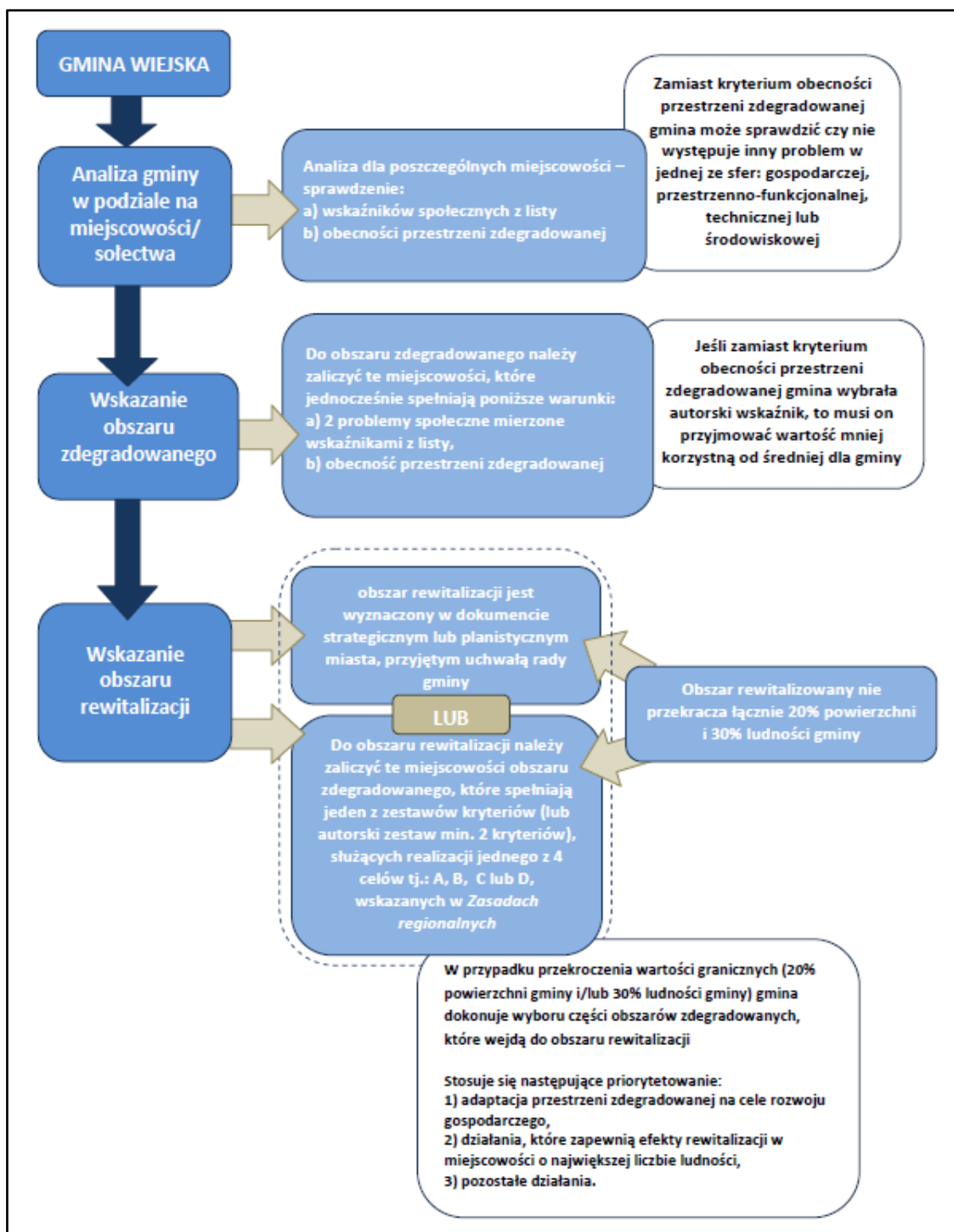
¹ Dla Gminy Zakrzewo poza wskaźnikami z listy zastosowano wskaźniki zamiennie uzgodnione z Departamentem Rozwoju Regionalnego UMWKP, które zostały zaprezentowane w dalszej części dokumentu – dla tych wskaźników badano udział w ogólnej wartości danego wskaźnika dla całej Gminy. Sołectwa, w których udział danego zjawiska jest najwyższy, mogą zostać uznane za obszary zdegradowane.

Dla poszczególnych sołectw posłużono się takimi samymi kryteriami (wybrano te same wskaźniki).

3. Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka sołectw.
4. Obszarem rewitalizacji może zostać cały obszar zdegradowany lub jego część, jeśli łącznie nie przekracza on 20% powierzchni Gminy i 30% ludności Gminy.
5. Dalszy etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależał od zamierzonego celu rewitalizacji. Dokonano wyboru przynajmniej jednego z 4 zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydowano się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

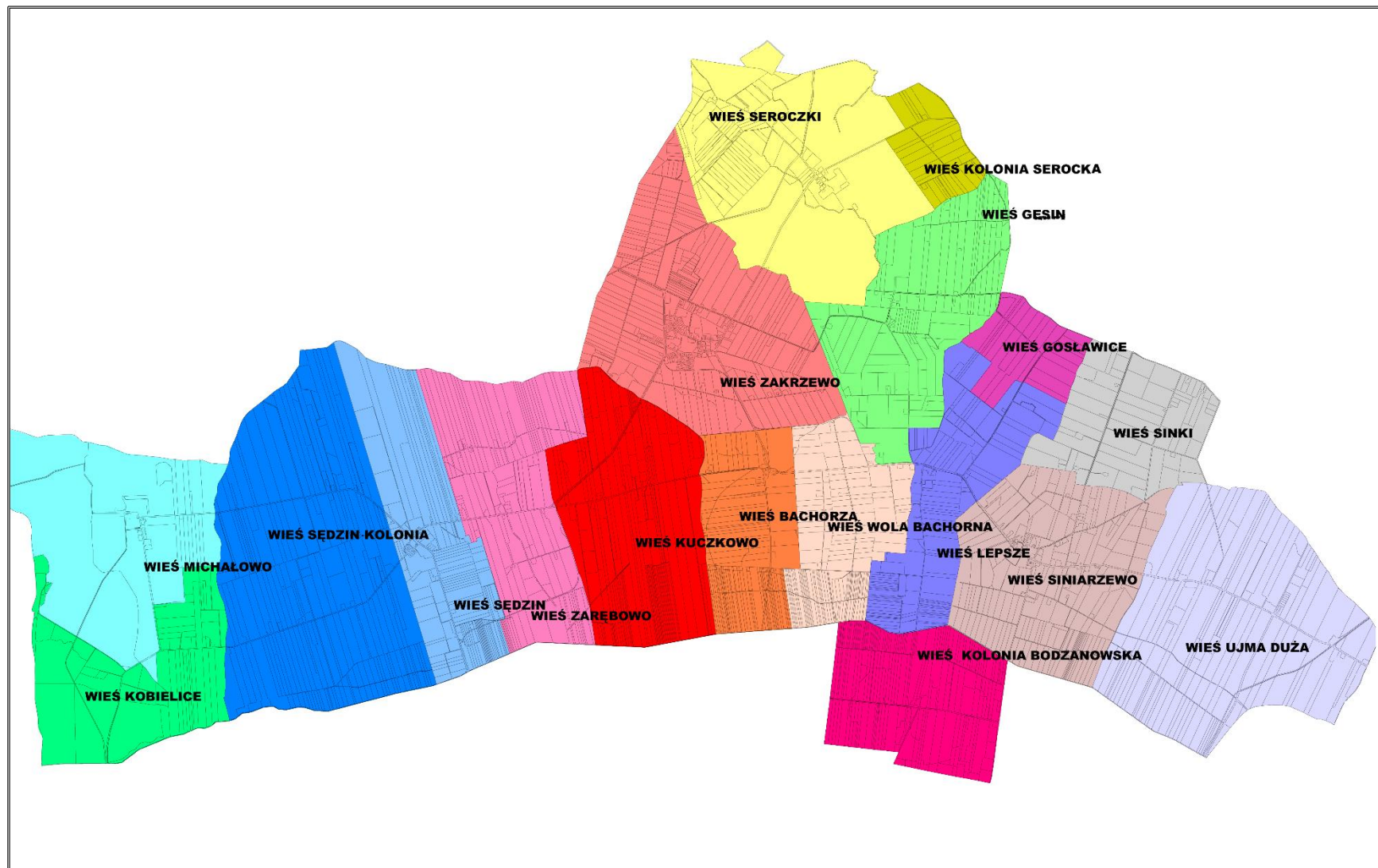
Rysunek 1. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich

Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Zgodnie z algorytmem przedstawionym powyżej, obszar Gminy Zakrzewo został podzielony na siedemnaście sołectw, przy czym w skład sołectwa Seroczki wchodziły dwie wsie: Seroczki oraz Kolonia Serocka, co zostało przedstawione na rysunku poniżej.

Mapa 1. Podział Gminy Zakrzewo na sołectwa

Źródło: Dokumentacja od Gminy Zakrzewo

Tabela 1. Charakterystyka poszczególnych sołectw

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (ha)	Udział ludności (%)	Udział powierzchni (%)
Bachorza	93	259,93	2,59%	3,42%
Gęsin	176	449,04	4,89%	5,91%
Gosławice	41	123,72	1,14%	1,63%
Kobielice	87	360,05	2,42%	4,74%
Kolonia Bodzanowska	244	330,28	6,79%	4,35%
Kuczkowo	138	484,43	3,84%	6,38%
Lepsze	94	335,96	2,61%	4,42%
Michałowo	205	506,70	5,70%	6,67%
Seroczki	237	743,87	6,59%	9,79%
Sędzin	340	364,65	9,45%	4,80%
Sędzin-Kolonia	214	809,06	5,95%	10,65%
Siniarzewo	334	489,96	9,29%	6,45%
Sinki	103	284,27	2,86%	3,74%
Ujma Duża	165	716,21	4,59%	9,43%
Wola Bachorna	107	278,29	2,98%	3,66%
Zakrzewo	852	629,56	23,69%	8,29%
Zarębowo	166	432,01	4,62%	5,69%
Razem	3 596	7 597,99	100,00%	100,00%

Źródło: Dane z UG Zakrzewo

4.2. Charakterystyka poszczególnych sołectw na terenie Gminy Zakrzewo

Wskaźniki wyselekcjonowane do przeprowadzenia analizy problemów na terenie Gminy Zakrzewo zostały dobrane w taki sposób, aby wydobyć główne problemy, z którymi zmagają się mieszkańcy. Wybrane wskaźniki² to:

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy
- Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy
- Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze)
- Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru

Dla każdego sołectwa zostały obliczone i przeanalizowane wartości wszystkich ww. wskaźników. Degradacja wyróżnia obszary, dla których poszczególne wskaźniki przyjmują wartość mniej korzystne od średniej dla Gminy, a w przypadku wskaźników zamiennych – udział jest najwyższy.

---

² Zastosowano 3 wskaźniki społeczne i 1 wskaźnik infrastrukturalny, w tym 2 wskaźniki z listy wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich, tj. Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze) oraz Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru, a także 1 wskaźnik zamienny skonsultowany z Departamentem Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, tj. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy oraz wskaźnik Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy, który nie był konsultowany z Departamentem Rozwoju Regionalnego, ale na etapie aktualizacji Programu został uznany za właściwy.

Tabela 2. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy
Bachorza	14	2,44%
Gęsin	22	3,83%
Gosławice	8	1,39%
Kobielice	15	2,61%
Kolonia Bodzanowska	39	6,79%
Kuczkowo	22	3,83%
Lepsze	17	2,96%
Michałowo	36	6,27%
Seroczki	38	6,62%
Sędzin	65	11,32%
Sędzin-Kolonia	30	5,23%
Siniarzewo	57	9,93%
Sinki	18	3,14%
Ujma Duża	29	5,05%
Wola Bachorna	16	2,79%
Zakrzewo	119	20,73%
Zarębowo	29	5,05%
Razem	574	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Zakrzewo

Pierwszym wskaźnikiem społecznym poddanym analizie był udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano dla sołectwa Zakrzewo. Wysokim wskaźnikiem charakteryzują się także sołectwa: Sędzin, Siniarzewo, Kolonia Bodzanowska oraz Seroczki.

Kolejnym przeanalizowanym wskaźnikiem społecznym był udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy.

Tabela 3. Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy

Wyszczególnienie	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy
Bachorza	0	0,00%
Gęsin	4	10,81%
Gosławice	0	0,00%
Kobielice	0	0,00%
Kolonia Bodzanowska	1	2,70%
Kuczkowo	0	0,00%
Lepsze	0	0,00%
Michałow	2	5,41%
Seroczki	5	13,51%
Sędzin	5	13,51%
Sędzin-Kolonia	4	10,81%
Siniarzewo	1	2,70%
Sinki	1	2,70%
Ujma Duża	3	8,11%
Wola Bachorna	0	0,00%
Zakrzewo	9	24,32%
Zarębowo	2	5,41%
Razem	37	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Zakrzewo

Największy udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej odnotowano również w sołectwie Zakrzewo. Znaczący udział osób bez pracy stanowią również mieszkańcy sołectw: Gęsin, Seroczki, Sędzin, Sędzin-Kolonia.

Trzecim wskaźnikiem ze sfery społecznej, jaki wzięto pod uwagę, był wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze) w roku 2016.

Tabela 4. Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze) w roku 2016

Wyszczególnienie	Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze)
Bachorza	54,50%
Gęsin	54,50%
Gosławice	54,50%
Kobielice	61,25%
Kolonia Bodzanowska	54,50%
Kuczkowo	61,25%
Lepsze	54,50%
Michałow	61,25%
Seroczki	54,50%
Sędzin	61,25%
Sędzin-Kolonia	61,25%
Siniarzewo	67,00%
Sinki	54,50%
Ujma Duża	54,50%
Wola Bachorna	54,50%
Zakrzewo	54,50%
Zarębowo	61,25%
RAZEM GMINA ZAKRZEWO	60,92%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Zakrzewo i OKE

W ramach Publicznej Szkoły Podstawowej w Sędzinie obsługiwane są następujące rejony Gminy Zakrzewo: Kobielice, Kuczkowo, Michałow, Sędzin, Sędzin-Kolonia oraz Zarębowo. Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Zakrzewie obsługuje sołectwa: Bachorza, Gęsin, Gosławice, Kolonia Bodzanowska, Lepsze, Seroczki (i miejscowość Kolonia Serocka), Siniarzewo, Sinki, Ujma Duża, Wola Bachorna oraz Zakrzewo. Dla sołectwa Siniarzewo przedstawiono wynik dla Szkoły Podstawowej Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich w Siniarzewie.

Z danych zamieszczonych w tabeli powyżej wynika, że na terenie sołectw Bachorza, Gęsin, Gosławice, Kolonia Bodzanowska, Lepsze, Seroczki, Sinki, Ujma Duża, Wola Bachorna oraz Zakrzewo wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów jest niższy niż średni wynik dla Gminy (wyniki zaznaczone kolorem czerwonym).

Ostatni wskaźnik, jaki został wzięty pod uwagę przy delimitacji obszarów zdegradowanych, dotyczy sfery infrastrukturalnej. Przeanalizowano liczbę budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru.

Tabela 5. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru

Wyszczególnienie	Liczba wszystkich budynków gminnych	Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru
Bachorza	91	0
Gęsin	132	0
Gosławice	39	0
Kobielice	65	0
Kolonia Bodzanowska	206	0
Kuczkowo	89	0
Lepsze	92	0
Michałowó	104	0
Seroczki	137	2
Sędzin	211	0
Sędzin-Kolonia	171	0
Siniarzewo	247	0
Sinki	70	0
Ujma Duża	148	0
Wola Bachorna	74	0
Zakrzewo	528	8
Zarębówo	183	0
Razem	2 587	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Zakrzewo

Powyższy wskaźnik obrazuje stan techniczny budynków i budowli, który ogranicza bądź uniemożliwia ich użytkowanie. Największa liczba takich budynków znajduje się na terenie sołectwa Zakrzewo (8 budynków) i Seroczki (2 budynki). W pozostałych sołectwach nie zdiagnozowano tego typu budynków.

Występowanie ww. obiektów zmniejsza atrakcyjność Gminy w oczach mieszkańców i przyjezdnych. Za słuszne uznaje się podjęcie odpowiednich działań przyczyniających się do poprawy atrakcyjności zdegradowanych sołectw, a co za tym idzie całej Gminy oraz zwiększenia zadowolenia mieszkańców z dostępnej infrastruktury technicznej.

W poniższej tabeli przedstawiono zbiorczą charakterystykę występowania analizowanych negatywnych zjawisk społecznych i infrastrukturalnych na terenie Gminy Zakrzewo. Obszar zdegradowany charakteryzuje się występowaniem, co najmniej dwóch wskaźników z zakresu problemów społecznych, których wartości dla danej jednostki (sołectwa) są gorsze niż średnia dla Gminy (a w przypadku wskaźników zamiennych – udział danego zjawiska kryzysowego jest najwyższy) oraz występowaniem na terenie sołectw przestrzeni zdegradowanych bądź występuje negatywne zjawisko reprezentujące jedną ze sfer: gospodarczą lub środowiskową lub techniczną lub przestrzenno-infrastrukturalną.

Tabela 6. Charakterystyka występowania negatywnych zjawisk na terenie Gminy Zakrzewo

Sołectwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy	Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy	Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze)	Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru
Bachorza				
Gęsin				
Gosławice				
Kobielice				
Kolonia Bodzanowska				
Kuczkowo				
Lepsze				
Michałowo				
Seroczki				
Sędzin				
Sędzin-Kolonia				
Siniarzewo				
Sinki				
Ujma Duża				
Wola Bachorna				
Zakrzewo				
Zarębowo				

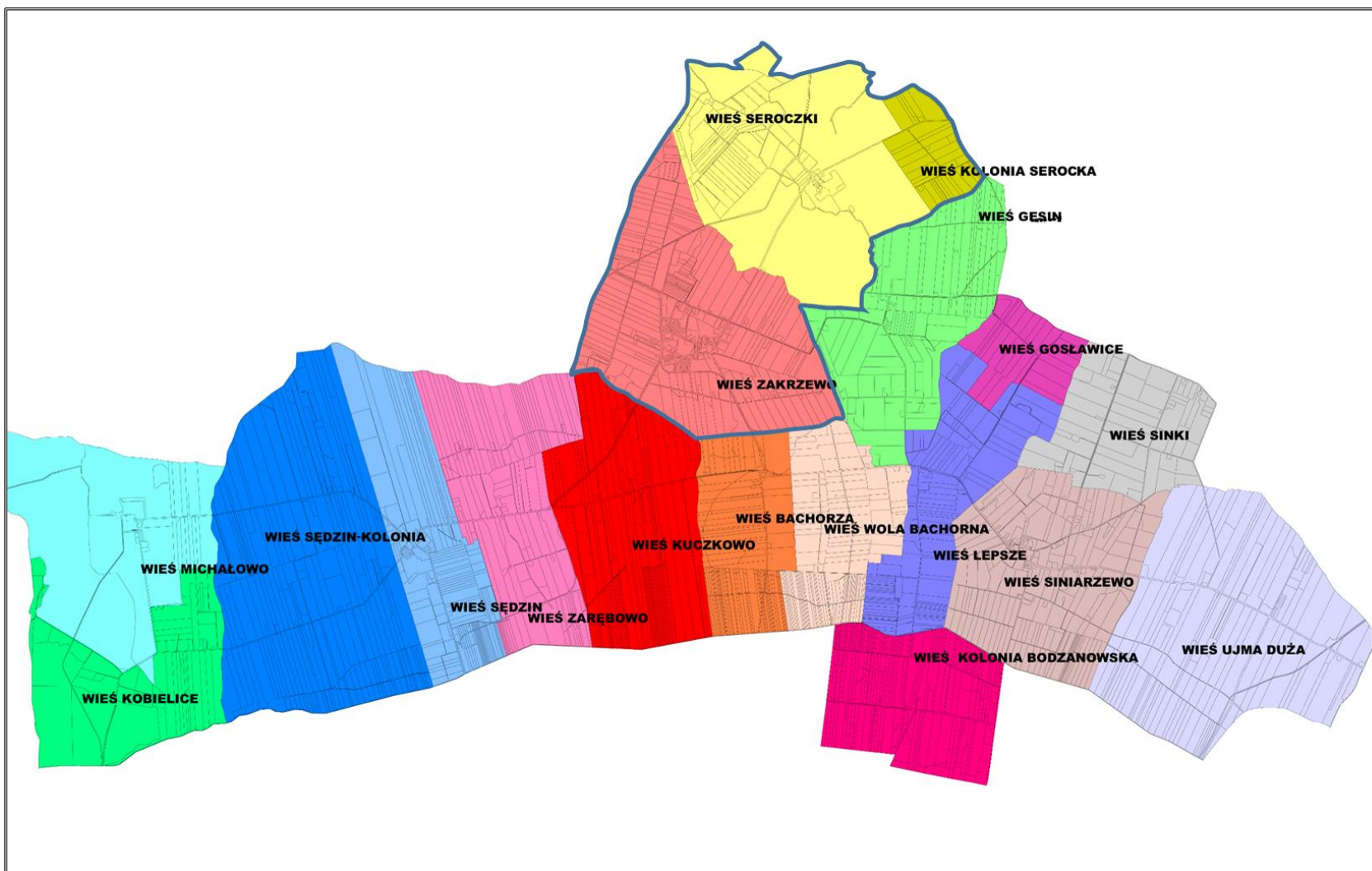
Wskaźnik przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy / najwyższy udział wskaźników zamiennych	Wskaźnik przyjmuje wartość korzystniejszą niż średnia dla Gminy / najniższy udział wskaźników zamiennych	Obszar zdegradowany
---	--	---------------------

Źródło: Opracowanie własne

Obszarem zdegradowanym, gdzie występuje największa koncentracja negatywnych zjawisk, jest sołectwo Zakrzewo i Seroczki. Na terenie tym występują przynajmniej 2 problemy społeczne oraz przestrzeń zdegradowana zmierzona wskaźnikiem infrastrukturalnym.

Położenie obszaru zdegradowanego oraz jego granice zostały przedstawione na schematycznym rysunku poniżej (granice obszaru zdegradowanego zaznaczono kolorem granatowym).

Rysunek 2. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Zakrzewo

Źródło: Opracowanie własne

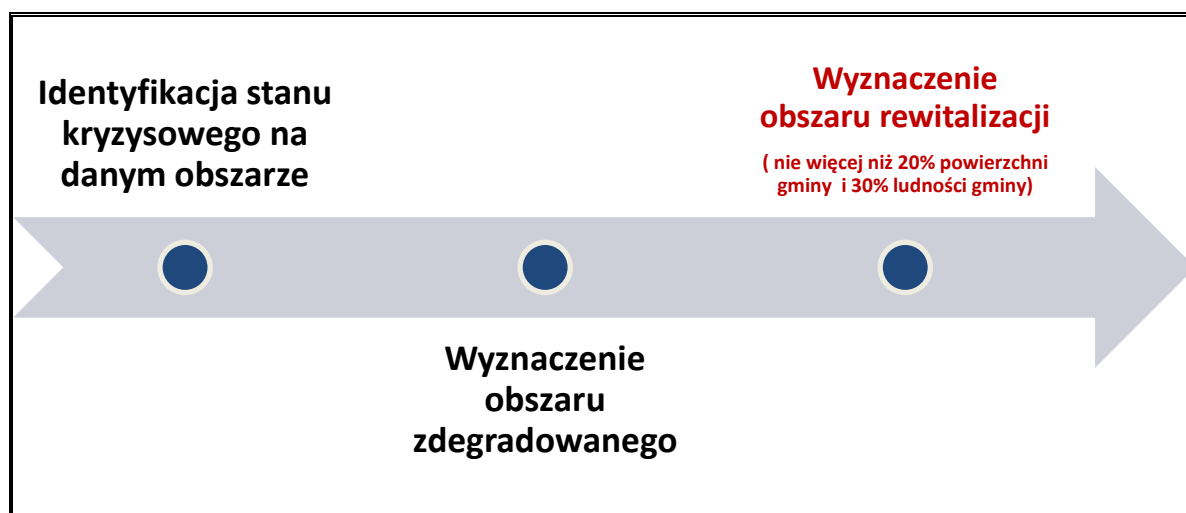
Obszar zdegradowany

5. Metodyka wyboru obszaru rewitalizacyjnego

Obszar rewitalizacji został wybrany na podstawie analizy, która oparta została na:

- zapisach w ustawie o rewitalizacji dotyczącego wielkości i charakterze obszaru rewitalizacji,
- informacjach zebranych z przeprowadzonych konsultacji społecznych, w której udział wzięły wszystkie grupy interesariuszy;
- identyfikacji występujących na terenie Gminy Zakrzewo problemów i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Rysunek 3. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy Zakrzewo, analizy czynników i zjawisk kryzysowych występujących na tym terenie oraz wyznaczonego obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszary, które zostaną poddane rewitalizacji. Na ich wybór duży wpływ miały przeprowadzone w Gminie konsultacje społeczne, które uzasadniają potrzebę podjęcia niezbędnych działań rewitalizacyjnych. Powierzchnia wyznaczona jako obszar rewitalizacji charakteryzuje się szczególnym stopniem degradacji.

5.1. Obszar rewitalizacji Gminy

Obszar rewitalizacji w myśl „Zasad programowania (...)” to całość lub część obszaru zdegradowanego cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może obejmować tereny stanowiące nie więcej niż 20% powierzchni Gminy oraz zamieszkałe przez nie więcej niż 30% mieszkańców Gminy.

Należy ponadto pamiętać, że obszar rewitalizacji powinien obejmować sołectwa o największym natężeniu sytuacji problemowej w zakresie cech, które zostały użyte do delimitacji. Zgodnie z tym, pod uwagę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji zostały wzięte sołectwa:

- Seroczki – na terenie którego zidentyfikowano 4 wskaźniki, świadczące o sytuacji kryzysowej;
- Zakrzewo – na terenie którego zidentyfikowano 4 wskaźniki, świadczące o sytuacji kryzysowej.

Dalszy etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależał od zamierzonego celu rewitalizacji. Gmina musi spełnić przynajmniej jeden z 4 zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

Kryteria te zgodnie z „Zasadami programowania (...)” przedstawiają się następująco:

A. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.

Za obszar rewitalizacji można uznać sołectwa, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:

- a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
- b) na terenie sołectwa i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury:
  - komplementarnej wobec już istniejącej lub
  - bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej lub
  - utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej lub
  - utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa, to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

B. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.

Za obszar rewitalizacji można uznać sołectwa, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
- b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.

C. Cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.

Za obszary rewitalizacji można uznać sołectwa, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) sołectwo należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo),

D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

Za obszar rewitalizacji można uznać sołectwa, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech sołectw w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Tabela 7. Wybór obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zakrzewo wraz z celami rewitalizacji i odniesieniem do kryteriów wyboru celu rewitalizacji

Wyszczególnienie	Cel rewitalizacji	Odniesienie do kryteriów wyboru celu rewitalizacji
Seroczki	Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na terenie sołectwa występuje przestrzeń zdegradowana, przy czym nie można jej zaadaptować na cele społeczne lub gospodarcze. W Seroczkach zlokalizowane są: dworek i budynek magazynowy i po rozmowach z zarządcami/właścicielami budynków stwierdzono, że obiekty te nie zostaną przeznaczone pod działalność społeczną/gospodarczą, nie ma też pewności czy będą w nich prowadzone działania remontowe/modernizacyjne na rzecz lokalnej społeczności. 2. Na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej.
Zakrzewo	Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na terenie sołectwa występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego – zabytkowy dwór, budynki po Gminnej Spółdzielni, budynki magazynowe charakteryzują się złym stanem technicznym. 2. Na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych występuje publiczna infrastruktura aktywizacji społecznej osób starszych (Klub Seniora 50+), jednak planowana interwencja jest uzasadniona i zakłada utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającą realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, bowiem zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej.

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc powyższe pod uwagę sołectwo Seroczki nie kwalifikuje się do obszaru rewitalizacji. Na jego terenie występuje przestrzeń zdegradowana, której nie można zaadaptować na cele społeczne lub gospodarcze. Ponadto sołectwo to zamieszkiwane jest przez mniejszą liczbę ludności, co dawałoby mniejsze efekty rewitalizacyjne. Jako obszar rewitalizacji wskazuje się zatem wyłącznie sołectwo Zakrzewo.

Rzeczywistą powierzchnię obszarów objętych rewitalizacją przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba osób i powierzchnia objęta rewitalizacją

Wyszczególnienie	Liczba ludności	Powierzchnia (ha)	Udział ludności obszaru rewitalizacji w liczbie ludności ogółem	Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni ogółem
Zakrzewo	852	629,56	23,69%	8,29%
Gmina Zakrzewo	3 596	7 597,99	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminy

W nawiązaniu do powyższej tabeli, rzeczywista powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 629,56 ha i stanowi 8,29% powierzchni Gminy Zakrzewo. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji mieszkają 852 osoby, co stanowi 23,69% mieszkańców Gminy Zakrzewo. Obszar wyznaczony do rewitalizacji spełnia zatem kryteria tj. nie przekracza 20% powierzchni Gminy oraz 30% mieszkańców Gminy.

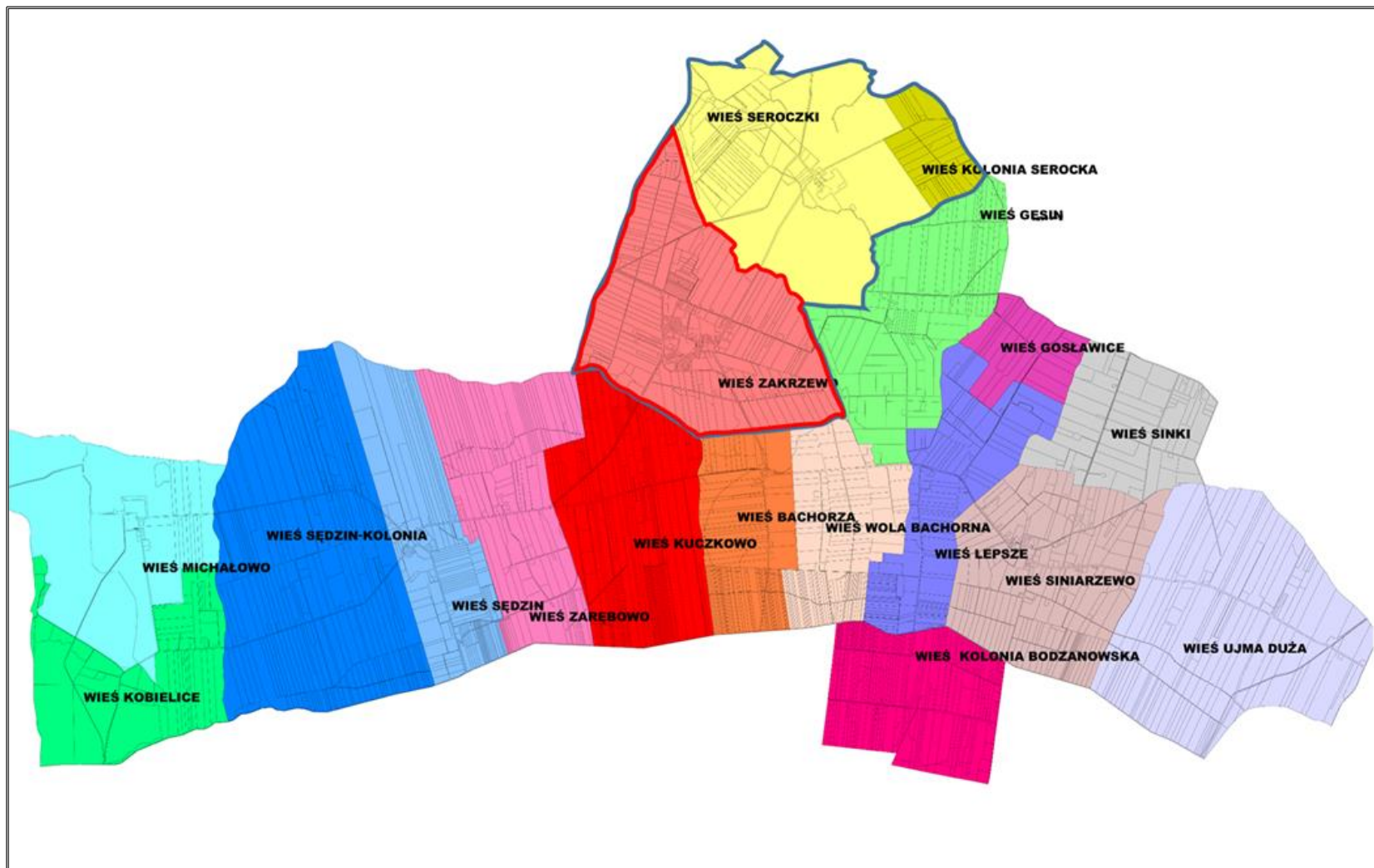
Należy podkreślić, że obszar rewitalizacji został wyznaczony nie tylko na podstawie analizy wskaźników degradacji, ale również na podstawie konsultacji z mieszkańcami Gminy oraz pozostałymi interesariuszami Programu Rewitalizacji, pracownikami Urzędu Gminy i władzami Gminy Zakrzewo. Wyznaczony obszar w największym stopniu wymaga interwencji w zakresie zmniejszenia stanu kryzysowego i ograniczenia wszelkich związanych z nim niekorzystnych zjawisk, co potwierdza analiza zawarta w Rozdziale 4. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji, analizowane mierniki osiągnęły wartości mniej korzystne niż średnia Gminy dla przynajmniej dwóch wskaźników społecznych, poza tym na terenach tych występuje problem w przynajmniej jednej z pozostałych sfer (występuje przestrzeń zdegradowana). Ponadto obszar rewitalizacji spełnia przynajmniej jeden z czterech określonych zestawów kryteriów określonych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020, odnoszących się do zamierzonego celu rewitalizacji”.

Celem rewitalizacji dla sołectwa Zakrzewo wybranym z kryteriów zawartych w „Zasadach programowania (...)” jest cel: *przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej*.

Na poniższej mapie kolorem czerwonym zostały zaznaczone granice obszaru rewitalizacji.

Rysunek 4. Obszar rewitalizacji Gminy Zakrzewo

Obszar rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

6. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

6.1. Sfera społeczna

CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI

Zgodnie z danymi pozyskanymi z Urzędu Gminy Zakrzewo, obszar wyznaczony do rewitalizacji zamieszkuje 852 osoby, co stanowi 23,69% ludności Gminy.

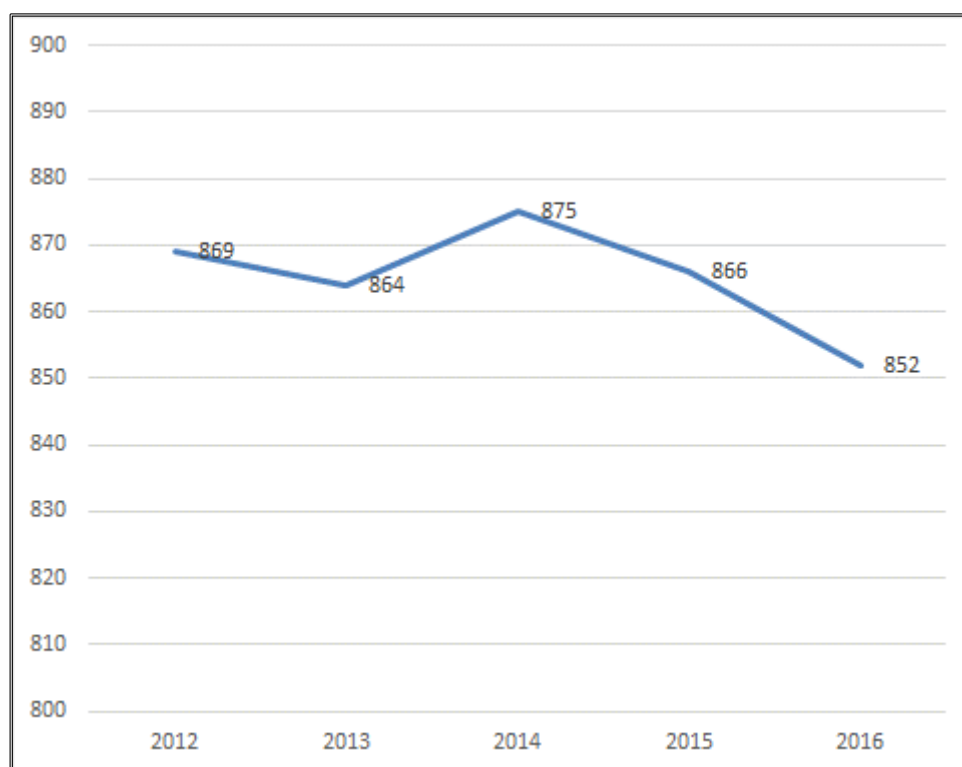
Tabela 9. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji (dane z 31.12.2016 r.)

Sołectwo	Liczba osób
Zakrzewo	852

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzewo

W analizowanych latach 2012-2016 liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji ulegała wahaniom, przy czym od 2012 r. spadła o 1,96%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzewo

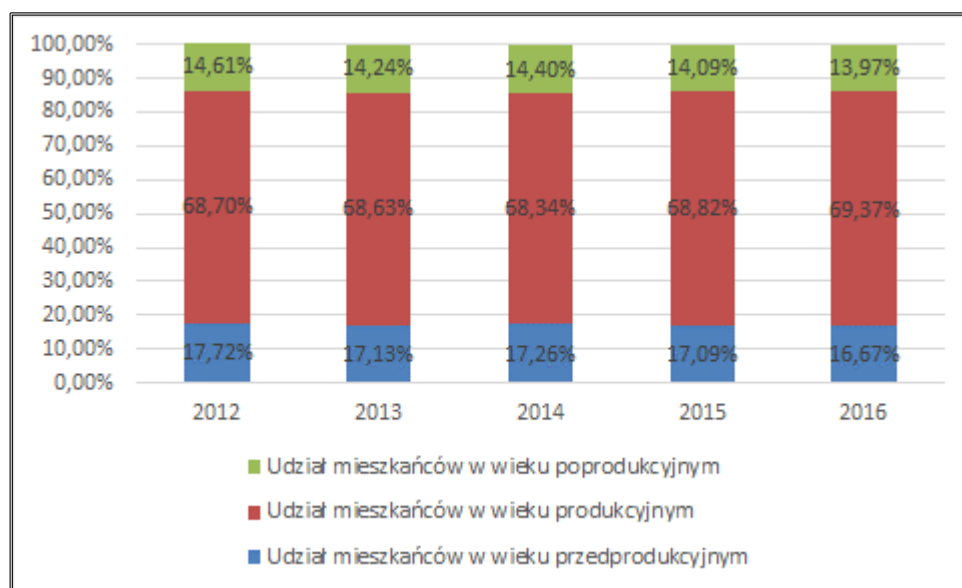
Ze względu na strukturę populacji na obszarze rewitalizacji, najliczniejszą grupę w 2016 r. stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 69,37%. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (16,67%) przewyższała liczbę osób w wieku poprodukcyjnym (13,97%).

Tabela 10. Podział ludności obszaru rewitalizacji na ekonomiczne grupy wieku w roku 2016

Sołectwo	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
Zakrzewo	142	591	119

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzewo

Biorąc po uwagę dane na przestrzeni lat 2012-2016, należy zauważyć, że w analizowanym okresie spadał udział najmłodszych mieszkańców obszaru, tj. osób w wieku przedprodukcyjnym. Pomimo, iż we wszystkich latach liczba tych osób przewyższała liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym, to przewaga ta z roku na rok zmniejszała się.

Wykres 2. Struktura demograficzna ludności obszaru rewitalizacji w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzewo

Należy także zauważyć, że na terenie sołectwa Zakrzewo odnotowano największy udział osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie ogółem (20,73%). Wszyscy seniorzy z obszaru rewitalizacji stanowili niemal ¼ wszystkich mieszkańców w wieku poprodukcyjnym Gminy Zakrzewo (24,56%). Do rewitalizacji wybrano sołectwo, gdzie mieszka najwięcej mieszkańców, w tym osób starszych. Osoby w wieku poprodukcyjnym borykają się najczęściej z wykluczeniem społecznym, stąd konieczne są do podjęcia działania mające na celu aktywizację oraz integrację osób starszych wśród ich grupy wiekowej, ale także z pozostałymi mieszkańcami danego obszaru. Rosnąca liczba najstarszych mieszkańców Zakrzewa przy jednoczesnym spadku liczby najmłodszych mieszkańców, determinuje konieczność podjęcia działań, które przyczynią się do zatrzymania lub spowolnienia procesu starzenia się społeczeństwa. Dlatego istotna jest interwencja nie tylko skierowana do seniorów, ale i do najmłodszych mieszkańców Zakrzewa. Stworzenie warunków do ciekawego i bezpiecznego spędzania czasu wolnego w postaci dodatkowych zajęć czy warsztatów jest czynnikiem zachęcającym do osiedlania się nowych mieszkańców.

Możliwość uczestnictwa w różnych aktywnościach wpływa także na zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej społeczności, pozwala budować więzi społeczne, co ma ogromne znaczenie na podejmowane przez mieszkańców decyzje o pozostaniu na terenie Zakrzewa lub migracji poza ten obszar.

Aby wszystkie grupy wiekowe miały możliwość aktywnego spędzania czasu, konieczne jest rozszerzenie oferty zajęć sportowo – rekreacyjnych, co wpłynie również na integrację różnych grup wiekowych i społecznych.

Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą problemy dotyczące sukcesywnego i silnego wzrostu liczebności osób starszych, które prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych, dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Konieczne jest więc podjęcie zadań związanych z pomocą ukierunkowaną dla tej grupy ludzi, jak również organizowanie opieki dla seniorów. Niemniej jednak Gmina powinna także podejmować działania mające na celu zatrzymanie na swym terenie młodych osób i przyciągnięcie młodych małżeństw oraz rodzin, co z kolei wpłynie na wzrost przyrostu naturalnego i zwiększenie udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, a tym samym na wzrost liczby mieszkańców w ogóle. Spowolni to, a nawet zahamuje proces wyludniania się Gminy.

PROBLEMY SPOŁECZNE

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, na koniec 2016 r. z pomocy społecznej korzystały 33 gospodarstwa domowe, tj. 76 osób, co stanowiło 21,97% wszystkich beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zakrzewie.

Tabela 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji

Wyszczególnienie	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej	Liczba mieszkańców
Zakrzewo	76	852
Gmina Zakrzewo	346	3 596
udział osób objętych pomocą społeczną na obszarze rewitalizacji w liczbie ludności korzystających z pomocy społecznej ogółem na terenie Gminy Zakrzewo	21,97%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zakrzewo

Najwięcej osób objętych pomocą stanowili ubodzy i bezrobotni. Innymi powodami wsparcia mieszkańców obszaru rewitalizacji były także niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, a także alkoholizm.

W związku z tym, że problem wykluczenia społecznego dotyczy przede wszystkim osób starszych i niepełnosprawnych, a także ubogich i bezrobotnych, uznaje się za stosowne podjęcie przez Gminę działań rewitalizacyjnych, dzięki którym osoby te zostaną na nowo włączone do życia społecznego. Zniwelowanie barier psychicznych osób starszych związanych z wiekiem i dysfunkcją przy udziale specjalistów w zakresie usług opiekuńczych wspomocze również rodziny tych osób. Brak umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia tej grupy społeczeństwa przekłada się na sytuacje konfliktowe i problematyczne najbliższego otoczenia. Bardzo istotnym faktem jest również to, iż mieszkańców obszaru rewitalizacji, które korzystają z pomocy społecznej, nie stać na korzystanie ze wszystkich usług społecznych czy kulturalnych. Zatem niezwykle ważne jest, aby dostępna infrastruktura była bezpłatna i ogólnodostępna. Podobnie z osobami bezrobotnymi, którzy w przypadku długotrwałego pozostawania bez pracy są narażeni na wykluczenie społeczne i coraz większe problemy. Zgodnie z danymi za 2016 r. sołectwo Zakrzewo zamieszkiwało łącznie 50 osób bezrobotnych, w tym 9 osób, którzy bez pracy pozostawali 12 miesięcy i dłużej.

KULTURA I SZTUKA

Kultura i sztuka ma zasadniczy wpływ na życie pojedynczych jednostek, ale również całego społeczeństwa. Należy w tym miejscu zwrócić szczególną uwagę na terapeutyczny wpływ sztuki i twórczości na życie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich integrację z resztą społeczeństwa. Mieszkańcy niechętnie uczestniczą w organizowanych wydarzeniach społeczno-kulturalnych Gminy, podczas których obserwuje się więcej występów niż widzów. Świadczy to o małej świadomości lokalnej oraz niewielkim zaangażowaniu w sprawy ogółu społeczeństwa. Rozszerza się zasięg dezintegracji społecznej, przejawiającej się typowymi objawami dysfunkcji rodziny, nasileniem się alkoholizmu czy przestępczości. Należy podkreślić, iż po alkohol czy narkotyki sięga bardzo często młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Ważne jest zatem, aby zorganizować czas wolny ciekawymi zajęciami, skierowanymi do różnych grup wiekowych. Jednym z najważniejszych problemów osób starszych z kolei jest samotność i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji seniorów, jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

W związku z problemem wyludniania się i starzenia społeczeństwa Gminy Zakrzewo (który dotyczy przede wszystkim obszaru rewitalizacji), ważny jest rozwój infrastruktury

wspomagającej integrację społeczno-kulturalną różnych grup mieszkańców. Działania rewitalizacyjne w obszarze sportu i rekreacji umożliwią uczestnikom reprezentującym różne grupy społeczne nie tylko integrację i włączenie społeczne, ale także zwiększenie ich aktywności i poprawę kondycji fizycznej, a więc i zdrowia. Należy podkreślić, że aby możliwa była organizacja powyższych działań konieczne jest stworzenie odpowiedniego miejsca, atrakcyjnego dla uczestników zajęć, które umożliwi ich ciekawe prowadzenie. Takim miejscem będzie utworzone Centrum Aktywności Społecznej, które stanie się atrakcyjnym miejscem spotkań mieszkańców, w szczególności osób starszych. W ramach projektu prowadzone będą zajęcia i warsztaty dla osób starszych i niepełnosprawnych, które wykazują się niewielką aktywnością oraz dla osób długotrwale bezrobotnych w celu zwiększenia ich aktywności społeczno-zawodowej. Formy podejmowanych przez Gminę działań są związane z usprawnieniem i nauką, dbałością o kondycję fizyczną, nabywaniem umiejętności posługiwania się nowymi technologiami, zapewnieniem kontaktów z otoczeniem, poszerzeniem umiejętności i doświadczeń, integracją i przełamywaniem własnych słabości i barier psychicznych związanych z wiekiem i niepełnosprawnością. Rozwój działalności kulturalnej daje możliwość większej integracji ludności oraz zaangażowania osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem we wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia organizowane na terenie Gminy Zakrzewo.

Z kolei dla najmłodszych, istotne jest organizowanie ciekawych zajęć i warsztatów pozalekcyjnych, w tym działań sportowo-rekreacyjnych zwiększających aktywność dzieci i młodzieży, w tym także zwiększających poziom integracji międzypokoleniowej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. Niezbędne jest jednak w tym celu dostosowanie istniejącej bazy sportowej do potrzeb użytkowników. Mowa tu m.in. o boiskach sportowych, które ze względu na zły stan techniczny, wymagają przebudowy. Ponadto ze względu na brak odpowiedniej infrastruktury na obszarze rewitalizacji, konieczna jest modernizacja istniejących obiektów sportowo-rekreacyjnych w innych miejscowościach na terenie Gminy Zakrzewo i zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji dostępu do infrastruktury poza ich miejscem zamieszkania.

EDUKACJA

Poziom wyników w nauce osiągniętych przez uczniów z terenu sołectwa Zakrzewo jest niezadawalający i jednocześnie niższy od wyników pozostałych dzieci w Gminie, dlatego istotne jest organizowanie dodatkowych zajęć i warsztatów pozalekcyjnych, głównie z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, dzięki którym uczniowie rozwijają kompetencje, poprawią wyniki, a w przyszłości będą mieli większe szanse na rynku pracy.

Podsumowując, głównymi problemami w sferze społecznej jest wykluczenie społeczne związane z niską aktywnością osób starszych i niepełnosprawnych, niski poziom edukacji, małe zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne oraz ubóstwo i bezrobocie. Realizacja projektów społecznych ujętych w niniejszym dokumencie ma na celu rozwiązanie występujących problemów i ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych. Aby jednak możliwe było prowadzenie działań społecznych skierowanych do wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji, niezbędne jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury. Dostosowanie obiektów społeczno-kulturalnych oraz modernizacja obecnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej umożliwi dostęp wszystkim grupom społecznym obszaru rewitalizacji do planowanych projektów społecznych.

6.2. Sfera gospodarcza

Lokalne przedsiębiorstwa to małe, prywatne i rodzinne firmy głównie usługowo-handlowe i remontowo-budowlane. Niski stopień przedsiębiorczości wiąże się z tym, że obszar rewitalizacji obejmuje miejscowość wiejską, gdzie dominuje rolnictwo. Mieszkańcy często znajdują zatrudnienie podczas prac sezonowych przy zbiorach owoców i warzyw, przy czym są to prace w okresie letnim. Diagnoza gospodarczej sfery obszaru rewitalizacji pozwala zauważyć, iż głównym problemem jest brak podejmowanych inicjatyw gospodarczych w sołectwie Zakrzewo. Poza niewielkimi prywatnymi firmami na terenie sołectwa nie funkcjonują żadne większe podmioty gospodarcze, w których zatrudnieni mogliby zostać mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Brak pracy zmusza mieszkańców do migracji w poszukiwaniu zatrudnienia. Mieszkańcy Zakrzewa coraz częściej decydują się na wyjazd za granicę w celach zarobkowych.

Brak dużych przedsiębiorstw i miejsc pracy oferujących dobre warunki płacowe, wpływa negatywnie na sytuację materialną mieszkańców obszaru rewitalizacji. To z kolei przekłada się na liczbę osób pobierających świadczenia z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień). Chcąc zmniejszyć poziom bezrobocia i zwiększyć liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych, należy skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Istotna jest również aktywizacja osób bezrobotnych, dlatego też w ramach Programu Rewitalizacji należy uwzględnić kursy bądź warsztaty dla osób bezrobotnych 12 miesięcy i dłużej i inne formy aktywizujące osoby bierne zawodowo, osoby starsze i niepełnosprawne. Rozwiązaniem trudnej sytuacji w związku z odnotowywanym wysokim poziomem ubóstwa i bezrobocia jest również zatrudnianie osób długotrwale bezrobotnych w ramach robót publicznych. Praca tego rodzaju jest dodatkowym źródłem

dochodu, możliwym do uzyskania przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i zawodowym.

6.3. Sfera środowiskowa

Ważnym zagadnieniem są także problemy natury środowiskowej, które występują na obszarach przewidzianych do rewitalizacji i które mają istotny wpływ na atrakcyjność osiedleńczą niniejszych terenów. Na pierwszy plan wysuwa się problem związany z tzw. „niską emisją”, czyli emisją pochodzącą ze źródeł o wysokości nieprzekraczającej kilkunastu metrów wysokości. Elementem składowym „niskiej emisji” są zanieczyszczenia emitowane podczas ogrzewania budynków oraz z transportu. Do źródeł niskiej emisji należy zaliczyć przede wszystkim indywidualne posesje, w których występuje opalanie węglowe. Na zjawisko to wpływa także ruch samochodowy i braki w infrastrukturze drogowej, tj. zły stan jezdni i ubytki w nawierzchni, które wydłużają czas podróży, zwiększając tym samym produkcję i emisję szkodliwych spalin. Brakuje również ścieżek pieszo-jezdnych, które stanowią alternatywę dla transportu samochodowego.

Zjawisko niskiej emisji ma niekorzystny wpływ na zdrowie i życie mieszkańców całej Gminy, ale przede wszystkim na osoby mieszkające w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł zanieczyszczeń. Mieszkańcy sołectw zagrożeni są chorobami układu oddechowego i krążenia, co w efekcie prowadzi do wzrostu śmiertelności.

6.4. Sfera przestrzenno – funkcjonalna

Cały obszar Gminy Zakrzewo, a zatem również obszar rewitalizacji jest bardzo dobrze wyposażony w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, co pozytywnie wpływa na jakość życia mieszkańców, jak również ma decydujące znaczenie przy wyborze miejsca zamieszkania oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Na obszarze rewitalizacji występują jednak inne problemy o charakterze przestrzenno – funkcjonalnym. Należy zaliczyć do nich przede wszystkim:

- niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę drogową,
- niewystraczające wyposażenie w infrastrukturę kulturalną i rekreacyjną,
- niedostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb różnych grup w tym przede wszystkim do potrzeb dzieci oraz osób starszych i niepełnosprawnych.

Na terenie sołectwa wyznaczonego jako obszar rewitalizacji brakuje ścieżek pieszo-rowerowych. Wpływa to przede wszystkim na niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców, ich zdrowie, komfort życia, ale również na stan środowiska. Należy bowiem pamiętać, że nieodpowiednie wyposażenie infrastruktury drogowej oddziałuje na hałas oraz

zanieczyszczenie powietrza, co bezpośrednio przekłada się na zdrowie i jakość życia mieszkańców tych obszarów.

Problemem jest także stan chodników. Nie są one dostosowane do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Nierówna nawierzchnia powoduje utrudnienia w korzystaniu z niniejszej infrastruktury i stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców. Należy również podkreślić, że obecne ścieżki są wąskie i nie mają podjazdów dla osób na wózkach.

Ważną kwestią braną pod uwagę w ramach sfery przestrzenno – funkcjonalnej jest także niewystarczająca liczba obiektów rekreacyjnych, kulturowych i sportowych. Zwiększenie bazy rekreacyjnej przyczyni się do poprawy funkcjonalności i atrakcyjności obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie poprawy wizerunku całej Gminy.

W sferze przestrzenno – funkcjonalnej pod uwagę należy wziąć możliwość korzystania z podstawowych usług czy też dostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru. Jak wskazano wcześniejszej, wszyscy mieszkańcy Gminy Zakrzewo mają zapewniony dostęp do podstawowej infrastruktury opieki społecznej, zdrowotnej i oświatowej. Aby dostosować funkcje Gminy do panujących trendów demograficznych, konieczne jest stworzenie miejsca przeznaczonego dla różnych grup społecznych, w tym przede wszystkim dla osób starszych. Dlatego też w ramach Programu Rewitalizacji planowane jest m.in. utworzenie Centrum Aktywności Społecznej, w którym realizowane będą różnorodne zajęcia, mające na celu integrację społeczno-kulturalną różnych grup mieszkańców, w tym seniorów, a także działania z zakresu zwiększania aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców. Dostosowanie obiektów do pełnienia funkcji społeczno-rekreacyjnych zapewni dostęp wszystkim grupom społecznym obszaru rewitalizacji do planowanych w ramach Programu Rewitalizacji projektów społecznych.

Z uwagi na zdiagnozowany problem na obszarze rewitalizacji związany z brakiem obiektów sportowo-rekreacyjnych, gdzie mogłyby odbywać się planowane projekty społeczne, zwiększające poziom aktywności mieszkańców, przewiduje się również przebudowę boiska sportowego w Siniarzewie. Projekt, choć realizowany poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji, będzie służył do organizacji dodatkowych zajęć dla mieszkańców Zakrzewa (mieszkańców obszaru rewitalizacji) w celu zwiększenia ich aktywności i zaangażowania w życie lokalne. Planowane działania sportowo-rekreacyjne skierowane będą również do najstarszych mieszkańców, co dodatkowo wpłynie na ich poprawę kondycji fizycznej i zdrowie, ale także na wzrost aktywności poprzez zorganizowanie zajęć dla tej grupy mieszkańców. Realizacja wyżej opisanych działań wpłynie na wzrost ożywienia społecznego i polepszenia warunków technicznych obiektów sportowych i rekreacyjnych. Wpłynie zatem

na wzrost dostępności miejsc publicznych, a co za tym idzie, na poprawę sytuacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

6.5. Sfera techniczna

W ramach sfery technicznej pod uwagę należy wziąć w szczególności stan techniczny obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braki czy niedostateczne funkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska, infrastruktury technicznej. Aby zwiększyć integrację społeczną oraz dostosować obiekty do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, konieczna jest modernizacja i remont istniejących budynków. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na stan obiektów zabytkowych – dworku w Zakrzewie. Budynek ten w wyniku długoletniego zaniechania prac modernizacyjnych, uległ zniszczeniu i technicznej degradacji. Nie jest on obecnie użytkowany, a po wykonaniu prac remontowych, będzie mógł zostać zaadaptowany na nowe cele społeczne. W ramach działań rewitalizacyjnych możliwe będzie przede wszystkim zaadaptowanie zabytkowego dworku w Zakrzewie na cele Centrum Aktywności Społecznej.

Reasumując, podjęte w ramach poszczególnych sfer działania wpłyną na włączenie i wzrost zaangażowania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w życie kulturalne i społeczne Gminy. Przy jednoczesnej realizacji tzw. „projektów miękkich”, skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji, podjęcie zadań infrastrukturalnych takich, jak modernizacja obiektów sportowych, budynków zabytkowych, urządzenie terenów publicznych, poprawi jakość życia osób, ale również zwiększy atrakcyjność i poprawi wizerunek nie tylko obszaru rewitalizacji, ale i całej Gminy. Projekty społeczne przewidziane w ramach Programu Rewitalizacji będą realizowane z myślą o dzieciach i młodzieży, dorosłych oraz o osobach starszych, w tym niepełnosprawnych mieszkańcach. Ponadto działania będą skierowane do osób długotrwale bezrobotnych, tj. pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej. Zapewnienie wsparcia tym grupom w postaci organizacji zajęć czy warsztatów przyniesie stopniowe rezultaty. Po zakończonym jednak programie w ramach projektu „Centrum Aktywności Społecznej” zwiększy się liczba osób wcześniej zagrożonych ubóstwem czy wykluczeniem społecznym, które uzyskają dzięki niemu odpowiednie kwalifikacje i umiejętności. W efekcie łatwiej będzie im odnaleźć się na rynku pracy i włączyć się w życie społeczne.

7. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja wyznaczonego obszaru rewitalizacji po przeprowadzonej interwencji jest stanem, do którego dążyć będzie Gmina Zakrzewo poprzez określone kierunki działań. Obrazuje to przyszły wizerunek obszarów rewitalizacji Gminy, który zostanie osiągnięty dzięki realizacji wyznaczonych celów strategicznych.

Z uwagi na występujące problemy, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe wymagają podjęcia natychmiastowych, odpowiednich działań, które będą ograniczały ich skalę i niwelowały negatywne skutki. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych wynika z przedstawionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Głównymi problemami, które należy zniwelować są zdiagnozowane problemy społeczne tj. starzejące się społeczeństwo i wyludnianie Gminy, bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom edukacji oraz występowanie budynków, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie.

Uwzględniając powyższe określono następującą **wizję**:

„Zakrzewo miejscem sprzyjającym aktywizacji dzieci i młodzieży, dorosłych oraz osób starszych i niepełnosprawnych - osób wykluczonych społecznie. To miejsce uzdrowione i odnowione społecznie o atrakcyjnych warunkach do życia. Mieszkańcy zyskają dostęp do odnowionej i bezpiecznej przestrzeni publicznej, która sprzyjać będzie ich integracji i rozwojowi kompetencji. Dzięki powstałym miejscom aktywizacji zniwelowany zostanie problem wykluczenia społecznego.”

Wdrożenie Programu Rewitalizacji wpłynie na zmniejszenie skali problemów społecznych i przestrzenno-funkcjonalnych obszaru rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne spowodują wzrost atrakcyjności sołectwa Zakrzewo. Dzięki realizacji projektów rewitalizacyjnych nastąpi ożywienie społeczne wyznaczonego obszaru. Działania w ramach przeprowadzonej interwencji będą kierowane do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem. Poprzez organizację szkoleń, zajęć i warsztatów interwencja przyczyni się do wzrostu aktywizacji mieszkańców, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, ale również osób pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej. Planowane jest przeprowadzenie cyklu warsztatów i spotkań dla osób długotrwale bezrobotnych (w ramach Centrum Aktywności Społecznej, Animator czasu wolnego, Człowiek najlepsza inwestycja) oraz organizacja czasu wolnego, w tym aktywizacja różnych grup społecznych, z uwzględnieniem potrzeb seniorów (zadania realizowane w Centrum

Aktywności Społecznej oraz zajęcia W zdrowym ciele zdrowy duch. Ponadto działania skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji, zachęcą ich do włączenia w życie lokalne. Zwiększą ich poczucie przynależności do społeczeństwa, wywierając pozytywny wpływ na przyszłe decyzje o osiedleniu się w Zakrzewie, zakładania tu rodzin, poszukiwania pracy, a także tworzenia własnych działalności gospodarczych, umożliwiając tym samym znalezienie zatrudnienia innym mieszkańcom sołectwa. Podniesienie poziomu życia mieszkańców obszarów rewitalizacji przyczyni się do ich integracji ze środowiskiem lokalnym. Planowane projekty w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych wpłyną na poprawę sytuacji życiowej osób dotychczas borykających się z problemem znalezienia pracy i zatrudnienia.

Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano także problem związany ze złym stanem technicznym budynków, który uniemożliwia bądź ogranicza ich prawidłowe użytkowanie. Dlatego też zamierza się podjąć działania związane z modernizacją zabytkowego dworu w Zakrzewie, który pełnić będzie funkcje społeczne. Budynek zostanie zaadaptowany na Centrum Aktywności Społecznej, w ramach którego prowadzone będą projekty „miękkie”, w tym szkolenia dla długotrwale bezrobotnych, kursy zawodowe oraz warsztaty dla osób starszych. Biorąc pod uwagę problemy sfery przestrzenno-funkcjonalnej, na wyznaczonym obszarze nie ma możliwości korzystania z obiektów sportowo-rekreacyjnych. Dotychczasowe obiekty są na tyle zdegradowane i nieprzystosowane do planowanych w ramach rewitalizacji zadań sportowo-rekreacyjnych zwiększających aktywność mieszkańców, a ich remont nie jest uzasadniony ekonomicznie, że planowane jest zorganizowanie części zadań poza obszarem rewitalizacji. W związku z powyższym do podstawowych działań prowadzonych na obszarach rewitalizacji zalicza się również przebudowę boiska sportowego w Siniarzewie, tj. poza obszarem rewitalizacji, jednak na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki podjęciu tego typu inicjatyw zwiększy się baza sportowo-rekreacyjna niezbędna do realizacji zajęć dla różnych grup wiekowych mieszkańców, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym (baza niezbędna do przeprowadzenia projektu W zdrowym ciele zdrowy duch).

Za niezbędne uznaje się też wyeliminowanie wykluczenia społecznego wśród dzieci i młodzieży. Stąd uzasadniona jest realizacja projektu „Sukces w Twoich rękach”, którego uczestnikami będą uczniowie klas IV-VIII szkół podstawowych. Nowoczesna i ciekawa baza dydaktyczna szkoły w Zakrzewie zwiększy zainteresowanie uczniów udziałem w zajęciach, udoskonali warsztat pracy nauczyciela, co przełoży się na poprawę efektów kształcenia. Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia poziomu wiedzy uczniów oraz poziomu życia społeczności lokalnej. Z uwagi na przeprowadzone reformy w szkolnictwie Gmina kładzie nacisk na prawidłową i wyczerpującą edukację dzieci w wieku szkolnych.

Podsumowując, zaplanowane działania spowodują także wystąpienie efektu synergicznego, który wpłynie na poziom życia wszystkich mieszkańców Gminy Zakrzewo. W wyniku zaplanowanych działań eliminujących negatywne zjawiska, które często również oddziałują i wychodzą poza granice obszaru rewitalizacji poprawi się wizerunek Gminy, co wpłynie na jej „uzdrowienie” społeczne. Proces wdrażania wizji stanie się dalszym impulsem dla rozwoju Gminy. Realizacja działań społecznych wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Z kolei odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do wzrostu atrakcyjności Gminy pod względem mieszkalnictwa.

8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk

W ramach przedmiotowego dokumentu, w celu uzyskania oczekiwanego efektu w postaci zmniejszenia skali problemów społecznych i przestrzenno-funkcjonalnych występujących na obszarze rewitalizacji, będą podejmowane różnorakie działania. Działania te spowodują wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji, przyczynią się do stworzenia alternatywnych form spędzania wolnego czasu mieszkańców oraz ich włączenia w życie społeczne Gminy. Dzięki realizacji projektów rewitalizacyjnych wzrośnie atrakcyjność i jakość przestrzeni publicznej oraz nastąpi ożywienie społeczne wśród mieszkańców Zakrzewa.

Należy podkreślić, że cele rewitalizacji są odpowiedzią na potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru rewitalizacji. Najistotniejszym problemem jest wykluczenie społeczne, starzejące się społeczeństwo, bezrobocie, niski poziom edukacji. Zdiagnozowanym problemem spoza sfery społecznej jest występowanie na terenach objętych rewitalizacją budynków, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie.

W poniższej tabeli przedstawiono cel rewitalizacji i odpowiadające jemu kierunki działań wyznaczone w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo.

Tabela 12. Cele rewitalizacji i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY
Wzrost aktywności społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
CEL REWITALIZACJI
Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej
KIERUNKI DZIAŁAŃ
Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym wśród osób starszych
Zmniejszenie liczby długotrwale bezrobotnych
Poprawa dostępności usług edukacyjnych wykorzystujących nowoczesne narzędzia dydaktyczne

Źródło: Opracowanie własne

Istotą Programu Rewitalizacji jest zaplanowanie i wdrożenie działań, których realizacja przyczyni się do usuwania przyczyn degradacji oraz stworzy warunki do zrównoważonego rozwoju. Przedstawione powyżej cele i kierunki działań wpłyną na rozwiązanie problemów wskazanych na obszarze rewitalizacji. Podjęte przez Gminę zadania przyczyniają się do wzrostu aktywności mieszkańców, w tym osób starszych, spadku liczby osób pozostających bez pracy (12 miesięcy i dłużej) oraz do poprawy poziomu edukacji wśród uczniów szkół podstawowych.

W ramach rewitalizacji wyznaczono cel: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej. Podjęte przedsięwzięcia przyczynią się do wzrostu aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji, zwiększenia poziomu nauczania i oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży, wykorzystującej nowoczesne narzędzia edukacyjne. Ponadto realizacja zaplanowanych działań infrastrukturalnych, wpłynie na możliwość realizacji planowanych działań „miękkich”, a pośrednio na wzrost bezpieczeństwa i poprawę funkcjonalności przestrzeni publicznej. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wszystkie przewidziane działania o charakterze technicznym i przestrzenno-funkcyjnym mają na celu stworzenie bazy pod działania społeczne, których realizacji będzie wywierała pozytywny wpływ na poziom integracji lokalnej społeczności.

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki monitorowania osiągnięcia założonych celów rewitalizacyjnych.

Tabela 13. Wskaźniki monitorowania celów rewitalizacyjnych

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźnik monitorowania celów (wskaźniki autorskie do zmierzenia osiągnięcia celów)	Wartość bazowa (wg danych za 2016 r.)	Wartość docelowa (w 2022 r.)
Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym wśród osób starszych	Wzrost aktywności wśród osób starszych	0	40
		Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie	8	7
	Zmniejszenie liczby długotrwale bezrobotnych	Spadek liczby osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na obszarze rewitalizacji	9	5

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźnik monitorowania celów (wskaźniki autorskie do zmierzenia osiągnięcia celów)	Wartość bazowa (wg danych za 2016 r.)	Wartość docelowa (w 2022 r.)
	Poprawa dostępności usług edukacyjnych wykorzystujących nowoczesne narzędzia dydaktyczne	Wzrost średniego wyniku z egzaminu na koniec szkoły podstawowej	54,50%	58,00%

Źródło: Opracowanie własne

9. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny stanowić realną szansę naprawy sytuacji kryzysowej, a co najmniej ograniczenie jej w stopniu gwarantującym zahamowanie regresu i odwrócenie trendu w danej dziedzinie. Tym samym należy ustalić hierarchię potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych, a następnie zaplanować projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, w ramach kierunków działań, służące osiągnięciu zaplanowanych celów rewitalizacji.

9.1. Główne (podstawowe) projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji projekty są odpowiedzią na postawione cele. Ich wdrożenie jest niezbędne do rozwiązania zdiagnozowanych problemów. Główne (podstawowe) projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne to takie, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i nie rozwiąże zdiagnozowanego stanu kryzysowego.

Tabela 14. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cel rewitalizacji: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej									
Kierunek działań: Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym wśród osób starszych									

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Zakrzewo	1. Aktywne włączenie społeczne	1. Centrum Aktywności Społecznej	społeczny	Gmina Zakrzewo we współpracy z Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej	<p>W ramach projektu planowane jest przeprowadzenie cyklu warsztatów i szkoleń dla osób długotrwale bezrobotnych, zwiększających szanse na zatrudnienie oraz powrót na rynek pracy.</p> <p>Planuje się przeprowadzić:</p> <p>1. warsztaty komputerowe: ogólne informacje o edytorach tekstu, omówienie programów do edycji tekstu, głównego okna programu, pasków narzędzi menu programu, a także zasad korzystania z pomocy; podstawowe operacje na dokumentach (zapisywanie dokumentu do pliku, tworzenie kopii itp.), podstawy edycji tekstu (wpisywanie tekstu do dokumentu, pojęcie akapitu, zaznaczanie tekstu); Internet bez tajemnic - wyszukiwanie ofert pracy, wzorów dokumentów aplikacyjnych;</p> <p>2. warsztaty samodoskonalące: mocne i słabe strony; radzenie sobie ze stresem, komunikacja społeczna; autoprezentacja, spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem; kurs obsługi kas fiskalnych i terminali kart płatniczych; kurs „Obsługa wózków jezdniowych”</p> <p>W ramach projektu przewiduje się cykl warsztatów dla osób starszych: „Komputer bez tajemnic” - podstawy obsługi komputera i urządzeń biurowych np. drukarka, skaner; „Internet dla seniora” - wyszukiwanie informacji w Internecie, bezpieczeństwo w sieci;</p> <p>Ponadto uczestnicy projektu będą brali udział w planowanych warsztatach aktywizujących i sportowych odbywających się na boisku sportowym w Siniarzewie.</p> <p>Centrum Aktywności Społecznej powstanie w zaadaptowanym do tego celu zabytkowym dworze w Zakrzewie.</p>	Zakrzewo, (zabytkowy dwór w Zakrzewie)	375 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 32 osoby</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 5 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 3 osoby</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u></p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 30 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 15 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 8 osób</p>	<p>Lista uczestników spotkań, warsztatów i szkoleń</p> <p>Ankiety,</p> <p>Certyfikaty,</p> <p>Listy obecności</p>
----------	--------------------------------	----------------------------------	-----------	---	---	--	------------	---	---

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Zakrzewo	2. Dostosowanie infrastruktury do pełnienia funkcji społecznych	2. Remont zabytkowego pałacu w Zakrzewie	techniczny	Gmina Zakrzewo	<p>Projekt zakłada remont i modernizację zabytkowego pałacu w miejscowości Zakrzewo. Ze względu na wysoki całkowity koszt remontu postanowiono podzielić remont budynku na kilka etapów. Etapy I-III dotyczą remontu konstrukcji budynku, natomiast etap IV przewiduje remont elewacji budynku. Remont obiektu obejmuje: wymianę, naprawę belek stropu nad piętrem, remont więźby dachowej, przemurowanie kominów, wymianę pokrycia dachu wraz z całym ołaczeniem, wymianę rynien i rur spustowych, wykonanie nowych obróbek blacharskich, wykonanie ściągów stalowych spinających ściany budynku, wymianę stolarki okiennej, remont i prace konserwatorskie elewacji budynku, konserwację stolarki drzwiowej zewnętrznej.</p> <p>Wszystkie prace są niezbędne, aby dostosować budynek na potrzeby Centrum Aktywności Społecznej, jako miejsca służącego mieszkańcom obszaru rewitalizacji i Gminy Zakrzewo.</p>	Zakrzewo	1 000 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u> Liczba nowych lub zaadaptowanych budynków przeznaczonych na cele usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności – 1 szt.</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u> Liczba osób korzystających z nowych lub zaadaptowanych budynków przeznaczonych na cele usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności – 50 osób/rok, w tym z obszaru rewitalizacji – 35 osób/rok</p>	Protokół odbioru prac, Sprawozdanie z realizacji projektu
Zakrzewo	3. Aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	3. W zdrowym ciele zdrowy duch	społeczny	Gmina Zakrzewo	<p>W ramach projektu planuje się przeprowadzić zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Planuje się zajęcia i treningi piłki nożnej dla dzieci i młodzieży, zajęcia zumbi, aerobiku oraz warsztaty i pikniki na świeżym powietrzu z elementami profilaktyki uzależnień. Dla dorosłych i seniorów planuje się przeprowadzić zajęcia zumbi, aerobiku, treningi piłki siatkowej. W ramach działań planowana jest organizacja i przeprowadzenie imprez cyklicznych pod hasłem „W zdrowym ciele zdrowy duch”- zawody dla dzieci, młodzieży i seniorów. Będzie to projekt o charakterze sportowo-rekreacyjnym, aktywizującym i społecznym.</p> <p>Planowane jest utworzenie drużyny piłkarskiej „Senior +”, w celu zwiększenia aktywności i poziomu integracji osób starszych. W ramach zajęć z animatorami czasu wolnego przeszkolonych w innym projekcie rewitalizacyjnym, seniorzy będą korzystać z kortu tenisowego, boiska do piłki siatkowej. Dla seniorów przewidziano zajęcia z aerobiku, zumbi, treningów sprawnościowych.</p> <p>W ramach projektu planuje się zatrudnić 4 osoby na stanowisku animatora zajęć sportowych.</p> <p>W związku z brakiem odpowiedniej bazy technicznej do przeprowadzenia w/w działań w obszarze rewitalizacji, wszystkie opisane projekty odbywać się będą na wielofunkcyjnym boisku sportowym w miejscowości Siniarzewo.</p>	poza obszarem rewitalizacji (boisko sportowe w Siniarzewie)	30 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP i LSR</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 120, w tym dzieci i młodzież – 40 osób, dorośli – 30 osób, seniorzy – 50 osób</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 90 osób, w tym dzieci i młodzież – 35 osób, dorośli – 15 osób, seniorzy – 40 osób</p>	Lista uczestników spotkań, Listy obecności

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Zakrzewo	4. Przebudowa boisk sportowych	4. Przebudowa boiska sportowego w miejscowości Siniarzewo	przestrzenno-funkcjonalny	Gmina Zakrzewo	<p>Projekt zakłada przebudowę wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Siniarzewo. Boisko wykorzystywane będzie przez dzieci, młodzież, dorosłych i seniorów, w tym z obszaru rewitalizacji, którzy obecnie nie mogą realizować swoich pasji ze względu na brak odpowiedniej bazy sportowo-rekreacyjnej. Planuje się, że boisko czynne będzie przez cały rok, korzystać z nich będą sekcje piłki nożnej, zumbi, aerobiku. Wszystkie proponowane zajęcia skierowane będą zarówno do dzieci jak i dorosłych. Dzięki nowoczesnemu oświetleniu boiska zajęcia odbywać się będą mogły także w okresie jesienno-zimowym, jak i wieczorem.</p> <p>Dla mieszkańców obszaru rewitalizacji przygotowany zostanie darmowy transport, dzięki czemu wszystkie osoby będą mogły w pełni aktywnie uczestniczyć w zajęciach, które będą prowadzone przez animatorów zajęć sportowych, przeszkolonych w ramach innego projektu rewitalizacyjnego.</p> <p>Poza mieszkańcami obszaru rewitalizacji, z boiska będą korzystać również inni mieszkańcy gminy.</p> <p>Na boisku planuje się przeprowadzić cykl imprez sportowych włączających mieszkańców gminy Zakrzewo do czynnego uprawiania sportu. W związku z tym, iż planowana budowa boiska sportowego jest na sąsiadującej działce wpisanej do rejestru zabytków będzie niewątpliwą atrakcją dla korzystających. Teren parku dworskiego z II połowy XVIII w. jest atrakcyjny, odbywają się tam pikniki i imprezy okolicznościowe.</p> <p>Planuje się zorganizować wspólnie z Domem Kultury w Zakrzewie cykl imprez sprawnościowych dla seniorów z powiatu aleksandrowskiego „Senioriada”- zawody sprawnościowe m.in. w dyscyplinach: tenis, nordic walking, piłka siatkowa, piłka koszykowa, biegi na dystansie. Ponadto planowana jest organizacja gminnych zawodów „Juniorzy-Seniorzy”, w których rywalizować będą drużyny wnuczków i dziadków.</p> <p>Dzięki przebudowie boiska sportowego gmina Zakrzewo będzie mogła poszerzyć ofertę kulturalno-społeczną dla wszystkich mieszkańców. Odbywać się tam będą zawody sportowo-rekreacyjne, pikniki aktywizujące i poszerzające wiedzę na temat aktywnego wypoczynku. Do współpracy zaproszeni zostaną trener piłki nożnej, animatorzy, instruktorzy z doświadczeniem w prowadzeniu w/w działań.</p>	poza obszarem rewitalizacji – boisko w Siniarzewie	600 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP i LSR</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u></p> <p>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 200 (dzieci i młodzież – 70 osób, dorośli – 60 osób, seniorzy – 70 osób), w tym z obszaru rewitalizacji 120 osób (dzieci i młodzież – 40 osób, dorośli – 30 osób, seniorzy – 50 osób)</p>	Sprawozdanie z realizacji projektu Protokół odbioru prac
----------	--------------------------------	---	---------------------------	----------------	---	--	------------	---	---

Kierunek działań: Zmniejszenie liczby długotrwale bezrobotnych									
Zakrzewo	5. Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	5. Animator czasu wolnego	społeczny	Gmina Zakrzewo	<p>Projekt zakłada przeszkolenie osób długotrwale bezrobotnych w charakterze animatora czasu wolnego, który będzie prowadził zajęcia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach innego projektu rewitalizacyjnego realizowanego na przebudowanym boisku w Siniarzewie (również będącego przedmiotem projektu rewitalizacyjnego).</p> <p>Po zakończeniu kursu osobom biorącym udział w projekcie, które ukończą kurs, zostaną rozdane certyfikaty ukończenia kursu.</p> <p>Jest to projekt aktywizujący zarówno w sferze zawodowej, jak i sferze społecznej.</p> <p>Szkolenie ma na celu zdobycie doświadczenia i nabycie nowych umiejętności osób bezrobotnych z terenu rewitalizowanego jako animator czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych</p>	Zakrzewo	5 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP i LSR</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 15 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 8 osób</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 10 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 6 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 8 osób, w tym z obszaru rewitalizacji 4 osoby</p>	Certyfikaty, lista obecności Sprawozdanie z realizacji projektu

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Zakrzewo	5. Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	6. Człowiek najlepsza inwestycja	społeczny	Gmina Zakrzewo we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zakrzewie	<p>Projekt ma na celu aktywizację społeczno-zawodową osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w pierwszej kolejności z obszaru rewitalizacji.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się przeprowadzenie szkolenia składającego się z bloków tematycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jak stworzyć CV i przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej. - Autoprezentacja - mocne i słabe strony. - Samozatrudnienie - swój pomysł na biznes. - Środki na założenie własnej firmy, regulacje prawne. <p>Szkolenia będą odbywały się w utworzonym Centrum Aktywności Społecznej w Zakrzewie (w zaadaptowanym na ten cel zabytkowym dworze).</p>	Zakrzewo	40 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP i LSR</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 30 osób</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 30 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 15 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 10 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 10 osób, w tym z obszaru rewitalizacji – 5 osób</p>	Certyfikaty, lista obecności Sprawozdanie z realizacji projektu
Kierunek działań: Poprawa dostępności usług edukacyjnych wykorzystujących nowoczesne narzędzia dydaktyczne									

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Zakrzewo	6. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów	7. Sukces w Twoich rękach	społeczny	Gmina Zakrzewo	<p>Organizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, tj. przyrodniczych, matematycznych wraz z doposażeniem szkoły w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne do prowadzenia zajęć. Realizacja projektu wpłynie na rozwój kompetencji kluczowych u uczniów, a tym samym na uzyskiwanie przez nich lepszych wyników w nauce i wyższych wyników na egzaminach.</p> <p>Uczestnikami Projektu będą uczniowie klas IV-VIII Publicznej Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół w Zakrzewie. Duża grupa uczniów objęta jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną, zajęciami pozalekcyjnymi i opieką świetlicy. Ponadto uczniowie wykazują małe zainteresowanie przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi, stąd realizacja projektu i organizacja dodatkowych i prowadzonych w ciekawej formie zajęć, korzystnie wpłynie na poziom nauki. Przyczyni się do sprawniejszej realizacji podstawy programowej, rozwoju procesów intelektualnych, rozwijania zainteresowań i aktywności poznawczej oraz wszechstronnego rozwoju osobowości ucznia.</p> <p>Wyposażenie szkoły w nowoczesną i ciekawą bazę dydaktyczną, dodatkowo zwiększy zainteresowanie uczniów udziałem w zajęciach, udoskonali warsztat pracy nauczyciela, co przełoży się na poprawę efektów kształcenia.</p>	Zakrzewo Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Zakrzewie	124 000,00	<p>Wskaźniki zgodne z SZOOP</p> <p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 50, w tym z obszaru rewitalizacji – 30</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie – 8</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</u></p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 45, w tym z obszaru rewitalizacji – 25</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1</p> <p>Liczba szkół w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1</p>	Listy obecności Sprawozdanie z realizacji projektu
----------	--	---------------------------	-----------	----------------	---	--	------------	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminy

Wszystkie zaplanowane działania realizować będą ten sam cel rewitalizacji, tj. Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej. Projekty infrastrukturalne stanowią bazę pod realizację działań społecznych oraz wywierają pozytywny wpływ na wzrost integracji i aktywności mieszkańców obszarów rewitalizacji. Stanowią one zatem swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów.

Przebudowa miejsc sportowo-rekreacyjnych wpłynie na podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa obiektów, gdzie będą realizowane przedsięwzięcia na rzecz rewitalizacji społecznej (mowa tu o przebudowie boiska sportowego). Sport sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, a także ma wpływ na integrację społeczną. Zainteresowanie aktywnością fizyczną osób wykluczonych społecznie wpłynie pozytywnie na ich powrót do społeczności. Miejsca takie sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Tworzenie miejsc integracji społecznej będzie też wpływać na zwiększanie przywiązania mieszkańców do obszaru rewitalizacji i budowaniu tożsamości lokalnej. Adaptacja zabytkowego budynku również umożliwi podjęcie działań społecznych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych i integrację społeczną mieszkańców zdegradowanych obszarów, w tym osób starszych i niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą osiągnięcie założonego celu rewitalizacji.

Reasumując, przyjęte podejście wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów prowadzonego procesu rewitalizacji oraz wpłynie na zrównoważony rozwój całej Gminy Zakrzewo.

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. W szczególności dotyczy to komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Wszystkie działania zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo są ze sobą komplementarne.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Przedsięwzięcia zawarte w niniejszym Programie Rewitalizacji zaplanowane zostały z uwzględnieniem wzajemnych powiązań. Przedsięwzięcia ujęte w Programie realizowane będą na obszarze rewitalizacji, ale także poza obszarem, przy czym dotyczyć będą przede wszystkim mieszkańców wyznaczonego obszaru. Ze wspartych obiektów będą mogli jednak korzystać wszyscy mieszkańcy Gminy. Należy przy tym zaznaczyć, iż realizacja zaplanowanych zadań zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach.

Zaplanowane projekty wzajemnie dopełniają się pod względem przestrzennym, nie powodując przenoszenia problemów na inne tereny. Ponadto, w wyniku ciągłej analizy następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej Gminy i monitoringu okresowego, realizacja założeń Programu Rewitalizacji nie wprowadzi do niepożądanych efektów.

Projekty skierowane do mieszkańców rewitalizacji przyczynią się przede wszystkim do aktywizacji tej grupy ludzi oraz włączenia ich w życie społeczne. Ograniczenie występujących problemów społecznych na obszarze rewitalizacji wywrze pozytywny wpływ dla całej Gminy Zakrzewo.

W ramach Programu Rewitalizacji uwzględniono projekty, które realizowane będą poza obszarem rewitalizacji, tj. przebudowę boiska sportowego w Siniarzewie oraz zajęcia w ramach projektu W zdrowym ciele zdrowy duch. Realizacja projektów poza obszarem rewitalizacji uwzględnia potrzeby mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji i podyktowana jest zdiagnozowanymi problemami, tj. starzejącym się społeczeństwem oraz wiążącą się z tym niską aktywnością mieszkańców, w tym zagrożeniem wykluczenia

społecznego wśród seniorów. Ponadto problemem, jaki zdiagnozowano na obszarze rewitalizacji jest długotrwałe bezrobocie. W odpowiedzi na wskazane problemy zaplanowano interwencję w postaci przeprowadzenia zajęć sportowo-rekreacyjnych, mających na celu pobudzenie seniorów do aktywności i integrację osób starszych z pozostałymi grupami, w tym dziećmi i młodzieżą poprzez wspólne uczestnictwo w zajęciach sprawnościowych. Do prowadzenia zajęć sportowych niezbędne jest jednak zatrudnienie animatorów. W tym celu zaplanowano, że wsparciem zostaną objęci najpierw osoby długotrwałe bezrobotne, które zostaną przeszkolone na animatorów czasu wolnego, a następnie zostaną one zatrudnione przy prowadzeniu zajęć. Organizacja aktywności sportowo-rekreacyjnych nie jest jednak możliwa bez odpowiednio do tego dostosowanej bazy sportowej. Ze względu na braki w infrastrukturze oraz zdegradowanie obecnych obiektów na terenie Zakrzewa, w tym niedostosowanie do potrzeb związanych z aktywizacją osób starszych, zdecydowano o przebudowie boiska sportowego w Siniarzewie. W celu zapewnienia mieszkańcom Zakrzewa dostępu do organizowanych zajęć na boisku, zorganizowany zostanie bezpłatny transport. Użytkownikami przebudowanej infrastruktury sportowej będą zarówno mieszkańcy Siniarzewa, jak i mieszkańcy obszaru rewitalizacji – Zakrzewa (osoby ubogie, bezrobotne, starsze i niepełnosprawne, które ze względu na obecny stan są zagrożone wykluczeniem społecznym, a także dzieci i młodzież).

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne, będą wzajemnie się dopełniały tematycznie, co sprawi, że Program Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w kilku aspektach (społecznym, gospodarczym, technicznym i przestrzenno-funkcyjnym). Realizacja tzw. „zadań miękkich”, ukierunkowanych na zmniejszenie bądź likwidację negatywnych zjawisk społecznych, uzupełniona zostanie przez realizację projektów infrastrukturalnych, będących narzędziem dla niwelowania zjawisk związanych z problemami społecznymi. Tego typu działaniem jest realizacja projektu zintegrowanego, na który składa się projekt infrastrukturalny oraz przynajmniej jeden projekt „miękki”. Projektami zintegrowanymi są: „Centrum Aktywności Społecznej” (EFS – działanie 9.2.1) i projekt remontu zabytkowego pałacu w Zakrzewie. Projektem zintegrowanym do remontu zabytkowego pałacu jest również projekt społeczny „Człowiek najlepsza inwestycja”. Utworzenie Centrum Aktywności Społecznej oraz przeprowadzenie warsztatów, szkoleń i spotkań aktywizujących mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym głównie osób długotrwałe bezrobotnych i starszych, nie byłoby możliwe bez zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej, stąd konieczność przeprowadzenia remontu i adaptacja zabytkowego budynku. Zintegrowane są także projekty: „W zdrowym ciele zdrowy duch” (EFS – działanie 11.1) oraz „Animator czasu wolnego” z projektem „Przebudowa boiska sportowego w miejscowości

Siniarzewo” (EFRR- działanie 7.1). Na boisku będą realizowane zajęcia dla dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów. Interwencja w postaci zajęć sportowych została zaplanowana w związku ze zdiagnozowanym problemem starzejącego się społeczeństwa, niskim poziomem aktywności seniorów i integracji międzypokoleniowej, przez co osoby starsze stają się grupą zagrożoną wykluczeniem społecznym. Zajęcia będą prowadzone przez przeszkolonych do tego celów animatorów. Z kolei wsparcie w ramach szkoleń na animatorów skierowane będzie do osób długotrwale bezrobotnych, bezrobocie stanowi bowiem jeden ze zdiagnozowanych problemów w obszarze rewitalizacji. Zatem realizacja zajęć sportowych przyczyni się do niwelacji problemów osób starszych i niskiej aktywności tej grupy społecznej, jak również wpłynie na możliwość zatrudnienia osób dotychczas będących bez pracy 12 miesięcy i dłużej. Podjęcie działań społecznych nie byłoby jednak możliwe bez dostępu do infrastruktury sportowej. W tym celu niezbędna jest przebudowa boiska sportowego w Siniarzewie i zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji dojazdu na miejsce, gdzie organizowane będą zajęcia. Przeprowadzenia działań sportowych, zwiększających aktywność i integrację mieszkańców Zakrzewa nie jest możliwa do realizacji na obszarze rewitalizacji ze względu na braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej.

Najistotniejszymi problemami na wyznaczonym obszarze rewitalizacji jest znacząca liczba osób wykluczonych społecznie w tym przede wszystkim osób starszych. Organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych wpłynie na wzrost aktywności społecznej we wszystkich grupach wiekowych, co przyczyni się także do wzrostu integracji mieszkańców. Dzięki projektowi z zakresu aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, nastąpi zwiększenie poziomu zatrudnienia, a tym samym wzrosną dochody mieszkańców, co wpłynie na ograniczenie problemu ubóstwa na obszarze rewitalizacji i zmniejszenie liczby wypłacanych świadczeń społecznych z tego tytułu. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia infrastrukturalne wpłyną na wzrost atrakcyjności tego obszaru, poprawę funkcjonalności i bezpieczeństwa. Inwestycje infrastrukturalne mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców, ale także umożliwienie rozwoju społecznego obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Za przygotowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji odpowiada Gmina Zakrzewo, przy czym należy zaznaczyć, iż rewitalizacja prowadzona jest przez wielu interesariuszy. System zarządzania Programem Rewitalizacji został zaprojektowany w taki sposób, aby możliwe było efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań ujętych w Programie Rewitalizacji będzie przede wszystkim Gmina Zakrzewo poprzez pracowników Urzędu Gminy Zakrzewo.

Za wdrażanie, monitoring i ewaluację Programu Rewitalizacji będzie odpowiadać Wójt Gminy Zakrzewo, jako organ wykonawczy Gminy, we współpracy z referatami Urzędu Gminy w Zakrzewie oraz kierownikami jednostek organizacyjnych i przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych. Bezpośrednim Koordynatorem Rewitalizacji jest Zastępca Wójta, będący jednocześnie Sekretarzem Gminy. Dodatkowo w ramach funkcjonujących stanowisk Urzędu w Zakrzewie zostanie wyznaczone stanowisko odpowiedzialne za wsparcie organizacyjne Koordynatora Rewitalizacji, które odpowiedzialne będzie za organizację spotkań z interesariuszami rewitalizacji, archiwizowanie dokumentów związanych z wdrożeniem Programu Rewitalizacji.

Poszczególne zadania będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. System zarządzania Programem Rewitalizacji przez Gminę Zakrzewo odbywać się będzie zgodnie ze schematem organizacyjnym, który został przedstawiony w Rozdziale 13. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Projekty realizowane w ramach rewitalizacji zachowują ciągłość programową. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian, jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu. Zadania wyznaczone w Programie Rewitalizacji są kontynuacją przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Zakrzewo.

Poniższa tabela przedstawia inwestycje zrealizowane i współfinansowane ze środków zewnętrznych z funduszy europejskich.

Tabela 15. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Zakrzewo w latach 2007-2013

Czas realizacji/data rozpoczęcia i zakończenia umowy	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)	Przeznaczenie pomocy
Umowa nr OW-I.052.2.58.384.2012 00072-6921-UM0200058/12 podpisana z samorządem województwa dnia 19 lipca 2012 r. Aneks Nr 1 do umowy nr OW-I.052.2.58.384.2012 00072-6921-UM0200058/12 podpisany z samorządem województwa dnia 10 czerwca 2013 r. Złożono wniosek o płatność ostateczną 20 września 2013 r. 5 grudnia 2013 r. przekazano ARiMR zlecenie płatności na kwotę 403 740,00 zł	Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	705 375,27 zł	403 740,00 zł	Budowa kanalizacji sanitarnej w Zakrzewie, ul. Łąkowa, Polna, Zielona
Od 16.08.2012 do 14.08.2014	Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.1 Numer projektu: POKL.09.01.01-04-030/12	888 671,11 zł	755 370,44 zł,	Utworzenie dwuoddziałowego przedszkola w Zakrzewie
Złożono wniosek do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu dnia 12 września 2014 r. Umowa nr WP-II-C.433.1.9.2016 podpisana z Województwem Kujawsko - Pomorskim dnia 29 lutego 2016 r. Aneks nr 1 z dnia 20 października 2016 r. kwota dofinansowania 241 828,70 zł	Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007-2013 Oś priorytetowa 1 Rozwój infrastruktury technicznej Działanie 1.1 Infrastruktura drogowa - schemat drogi lokalne Numer projektu: RPKP.01.01.00-04-074/14	567 105,32 zł	241 828,71zł	Remont ul. Osiedlowej i ul. Dworcowej w miejscowości Zakrzewo
Złożono wniosek do Stowarzyszenia Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej w Aleksandrowie Kuj. dnia 2 marca 2010 r. Umowa nr PRW.I.6018-120-380/10 00112-6930-UM0200138/10 podpisana z samorządem województwa dnia 27 sierpnia 2010 r. Aneks Nr 1 do umowy z dnia 21 stycznia 2011 r. 12 kwietnia 2011 r. przekazano ARiMR zlecenie płatności na kwotę 110 531,00 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 4.1/413 wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Odnowa i rozwój wsi	169 716,98 zł	110 531,00 zł	Budowa parkingu w miejscowości Zakrzewo
Umowa nr PRW.I-3040-UE-1028/200900116-6922-UM0200019/09 podpisana z samorządem województwa dnia 11 września 2009 r.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Działanie 313,322,323	237 020,55 zł	134 751,76 zł	Zagospodarowanie terenu wokół Domu Kultury w miejscowości Zakrzewo

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Czas realizacji/data rozpoczęcia i zakończenia umowy	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)	Przeznaczenie pomocy
1 grudnia 2010 r. na konto UG wpłynęła kwota 134 751,76 zł	Odnowa i rozwój wsi			
<p>Złożono wniosek do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu dnia 6 lipca 2009 r.</p> <p>Umowa nr PRW.I.6011-21-122/09 00109-6921-UM0200021/09 podpisana z samorządem województwa dnia 18 lutego 2010 r.</p> <p>Aneks Nr 1 do umowy nr PRW.I.6011-21-122/09 00109-6921-UM0200021/09 podpisany z samorządem województwa dnia 21 października 2011 r.</p> <p>Złożono wniosek o płatność (I transza) 28 listopada 2011 r.</p> <p>26 marca 2012 r. przekazano ARiMR zlecenie płatności na kwotę 512 483,00 zł. Aneks Nr 2 do umowy nr PRW.I.6011-21-122/09 00109-6921-UM0200021/09 podpisany z samorządem województwa dnia 20 lutego 2012 r.</p> <p>Złożono wniosek o płatność (II transza) 28 sierpnia 2012 r.</p> <p>24 października 2012 r. przekazano ARiMR zlecenie płatności na kwotę 587 517,00 zł.</p>	<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej</p>	<p>2 179 328,81 zł</p>	<p>1 100 000,00 zł I transza - 512 483,00 zł II transza - 587 517,00 zł</p>	<p>Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Zakrzewo (II etap dotyczy miejscowości: Kolonia Bodzanowska, Lepsze, Gęsin, Wola Bachorna, Bachorza, Zakrzewo)</p>

Źródło: Dane Urzędu Gminy Zakrzewo

Dzięki realizacji zadań w zakresie infrastruktury oświatowej, drogowej oraz sportowo-rekreacyjnej, znacznie podniósł się poziom i jakość życia mieszkańców Gminy Zakrzewo. Większość wyżej przedstawionych zadań to projekty infrastrukturalne, dlatego w ramach Programu Rewitalizacji zaplanowano szereg zadań „miękkich”, które dopełnią już zrealizowane przedsięwzięcia i pozwolą dostosować się Gminie do zmieniających się trendów.

Z przedstawionych w powyższej tabeli inwestycji, na obecnie wyznaczonym obszarze rewitalizacji realizowane były także następujące projekty:

- Budowa kanalizacji sanitarnej w Zakrzewie, ul. Łąkowa, Polna, Zielona;
- Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Zakrzewo (II etap dotyczy miejscowości: Kolonia Bodzanowska, Lepsze, Gęsin, Wola Bachorna, Bachorza, Zakrzewo);
- Zagospodarowanie terenu wokół Domu Kultury w Zakrzewie;
- Budowa parkingu w Zakrzewie;
- Remont ulic Osiedlowej i Dworcowej w Zakrzewie;
- Utworzenie dwuoddziałowego przedszkola w Zakrzewie.

Wskazane inwestycje dotyczyły przede wszystkim działań w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej i miały na celu uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Zakrzewo, w tym na terenie obecnie wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Projekty zaplanowane w ramach niniejszego Programu Rewitalizacji nie są kontynuacją prowadzonych wcześniej zadań inwestycyjnych w tym zakresie, jednak niewątpliwie je dopełniają. Infrastruktura wodno-ściekowa stanowi podstawową infrastrukturę, do której dostęp powinni mieć wszyscy mieszkańcy danego obszaru. Po zrealizowaniu działań w powyższym zakresie, rozważyć należy inwestycje przyczyniające się do poprawy stanu pozostałej infrastruktury technicznej. W ramach procesu rewitalizacji planowana jest przebudowa boiska sportowego i remont zabytkowego budynku i dostosowanie go do pełnienia funkcji społecznych, co wpłynie na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji i możliwość organizowania szeregu zajęć o charakterze społecznym z myślą o osobach w trudnej sytuacji życiowej, seniorach, w tym osobach niepełnosprawnych. Ponadto projekty dotychczas zrealizowane oraz przedsięwzięcia zaplanowane w ramach rewitalizacji stanowią inwestycje z zakresu spełnienia potrzeb społeczeństwa.

Zrealizowane projekty infrastrukturalne i zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Zakrzewo zadania „miękkie”, zapewnią komplementarność międzyokresową działań realizowanych na terenie Gminy Zakrzewo.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Zakrzewo realizowane będą z różnych źródeł finansowania (EFRR, EFS), a także z budżetu Gminy Zakrzewo z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Środki te będą wzajemnie uzupełniane i łączone. Pozwoli to uzyskać korzystne efekty dla obszarów rewitalizowanych. Ze środków pozyskanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego finansowane będą zadania takie jak: kursy, warsztaty, zajęcia dla mieszkańców. Środki pozyskane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zostaną przeznaczone na przebudowę boiska sportowego oraz remont zabytkowego budynku. Część projektów będzie realizowana w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Należy wskazać, że w chwili obecnej nie zaplanowano współfinansowania projektów rewitalizacyjnych ze środków prywatnych, ponieważ żaden podmiot prywatny nie wyraził chęci współdziałania w działaniach rewitalizacyjnych. Jeśli jednak w przyszłości zaistnieje możliwość lub pojawią się podmioty prywatne zainteresowane współdziałaniem przy realizacji projektów rewitalizacyjnych, środki prywatne zostaną zaangażowane w proces rewitalizacji Gminy Zakrzewo.

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

11.1. Proces przygotowania PR

Program Rewitalizacji został wypracowywany przez samorząd gminny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Podmiotem odpowiedzialnym za proces przygotowania programu rewitalizacji jest Gmina Zakrzewo.

Prace nad przygotowaniem Programu bądź jego aktualizacją, jak również wdrażaniem Programu opierają się na współpracy z różnymi grupami interesariuszy. Należy tu wymienić przede wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizacji, lokalnych przedsiębiorców oraz innych użytkowników, będących w zasięgu bezpośredniego zainteresowania. Fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna. W celu prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i odniesienia sukcesu w tym zakresie konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy na obszarze rewitalizacji Gminy Zakrzewo opiera się na przeprowadzaniu różnych form konsultacji społecznych, do których należy zaliczyć:

- ankietyzację;
- uwagi w postaci papierowej lub elektronicznej;
- debaty;
- spotkania.

W ramach opracowywania Programu Rewitalizacji wybrano wyżej wymienione techniki, ponieważ są one popularne, nieskomplikowane i dążą do bezpośredniego zaangażowania całej społeczności Gminy w proces rewitalizacji.

Aby zapewnić jak największy udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych interesariuszy rewitalizacji, o każdej z form konsultacji zostali oni wcześniej powiadomieni na stronie internetowej Gminy i tablicach ogłoszeń.

Pierwszą z form konsultacji, jaką przeprowadzono, była ankietyzacja, która trwała od 04.05.2017 r. do 28.05.2017 r. Formularze ankiet zamieszczono na stronie internetowej www.zakrzewo.com.pl, a także rozesłano do sołtysów oraz radnych Gminy Zakrzewo. Ankieta dostępna była również w Urzędzie Gminy. Każdy mieszkaniec Gminy Zakrzewo chętny do udziału w tworzeniu Programu Rewitalizacji mógł anonimowo wypowiedzieć się na temat problemów, jakie występują na terenie obszarów, gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych. Wypełnione formularze ankiet można było przekazać sołtysom lub bezpośrednio do Urzędu Gminy w wersji papierowej lub elektronicznej na adres e-mail Gminy, tj. ugzakrzewoalex@pro.onet.pl. Rozdysponowana ankieta składała się z 5 pytań, które odnosiły się do problemów w poszczególnych sferach oraz działań, jakie należałoby podjąć, aby zwalczyć te problemy. Udział w badaniu ankietowym wzięło 69 mieszkańców Gminy Zakrzewo. Poniżej zaprezentowano wyniki badania ankietowego.

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

1. Pytanie nr 1: *Które obszary Gminy według Pana/Pani charakteryzują się największą kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych?*

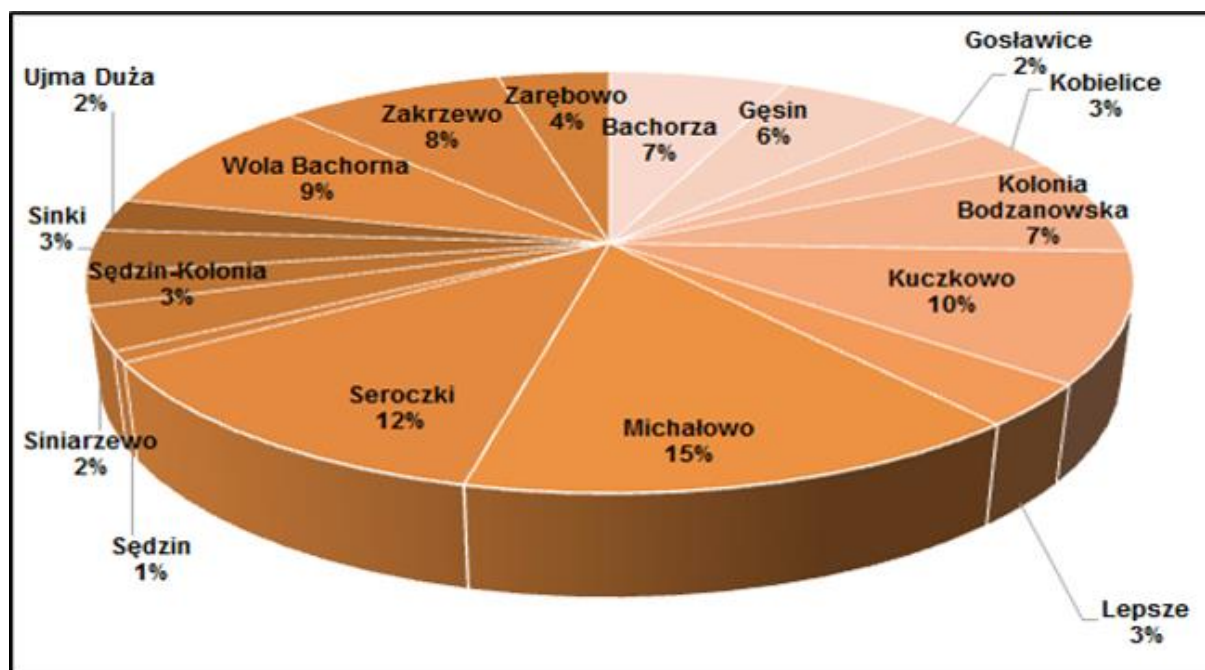
W pierwszym pytaniu poproszono mieszkańców o wskazanie, które obszary Gminy stanowiły strefę największej ilości problemów o charakterze społeczno-gospodarczym, przestrzennym, środowiskowym i kulturowym.

Zgodnie z odpowiedziami wskazanymi przez ankietowanych, największa kumulacja problemów ww. sferach występowała na obszarze wsi Michałowo. Na tę odpowiedź wskazało 15% osób biorących udział w sondażu. Kolejnymi wsiami, na terenie których wyróżniono duże skupisko problemów były Seroczki - 12%, Kuczkowo - 10%, Wola

Bachorna - 9% oraz Zakrzewo - 8%. Zgodnie z odpowiedziami ankietowanych na obszarach pozostałych sołectw kumulacja takich problemów jest praktycznie nieodczuwalna (1-4%).

Wykres 3. Obszary charakteryzujące się największą kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych w Gminie Zakrzewo wg mieszkańców

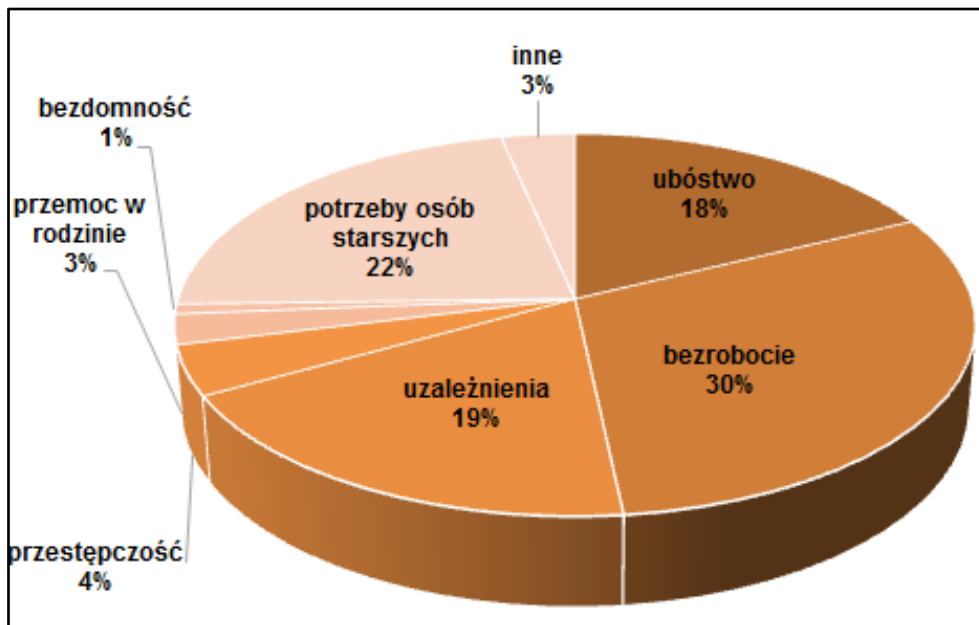

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

2. Pytanie nr 2: Które z problemów sfery społeczno - gospodarczej uważa Pan/Pani za największy we wskazanym powyżej obszarze?

W drugim punkcie poproszono ankietowanych o wskazanie problemów sfery społeczno-gospodarczej. Poniższy wykres przedstawia udzielone odpowiedzi.

Wykres 4. Problemy w sferze społeczno-gospodarczej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, największym problemem sfery społeczno-gospodarczej jest bezrobocie. Na tę odpowiedź wskazało 30% ankietowanych. Kolejnymi problemami wytypowanymi przez interesariuszy rewitalizacji były potrzeby osób starszych - 22%, uzależnienia - 19% oraz ubóstwo - 18%. Według ankietowanych najmniejszy problem sfery społeczno-gospodarczej to bezdomność (1%). Jako inne źródło problemu sygnalizowano słabą dostępność lekarzy specjalistów oraz niewystarczającą opiekę nad osobami starszymi.

W ramach pytania nr 2 zbadano również dodatkowe pytanie otwarte, aby dowiedzieć się, jakie według mieszkańców działania należy podjąć, by rozwiązać wyżej wskazane problemy.

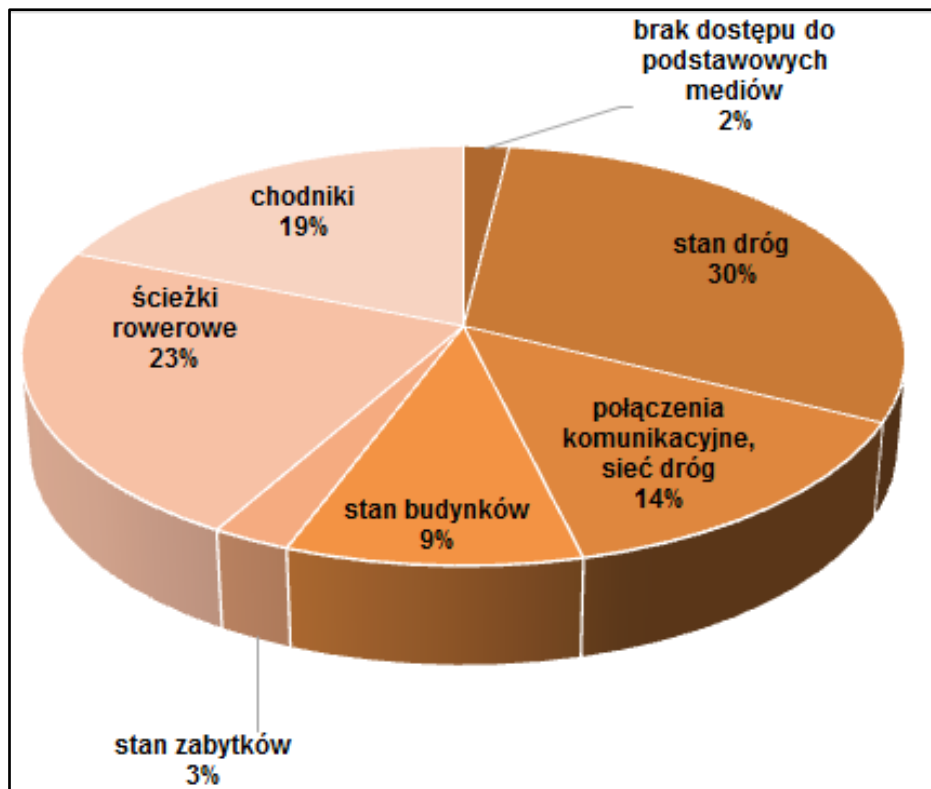
Wśród wskazywanych działań przyczyniających się do zwalczania powyżej wymienionych problemów ankietowani skupili się głównie na działaniach dotyczących osób starszych. Wskazywano na potrzebę zapewnienia lepszej opieki tej grupie społeczeństwa, nie tylko pod względem finansowym, ale również pod kątem rzeczowym poprzez zaangażowanie opiekunów dla seniorów. Zwrócono również uwagę na zasadność organizowania spotkań i wyjazdów osób starszych celem integracji ze społecznością lokalną. Dodatkowo w udzielonych odpowiedziach wskazywano na istotność podejmowania działań

zapobiegających bezrobociu. W związku z tym wskazywano na konieczność przeprowadzania kursów, szkoleń, staży oraz spotkań doradczych dla osób poszukujących pracy, a w wybranych przypadkach przekwalifikowanie danej grupy osób. Według ankietowanych Powiatowe Urzędy Pracy powinny zwiększyć swoje zainteresowanie bezrobotnymi. W kwestii uzależnień wskazano na konieczność specjalistycznego leczenia uzależnionych w poradni.

3. Pytanie nr 3: Które z problemów sfery infrastrukturalno – technicznej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym obszarze?

W trzecim punkcie zapytano ankietowanych o najważniejsze problemy w sferze infrastrukturalno - technicznej. Poniższy wykres prezentuje udzielone odpowiedzi.

Wykres 5. Problemy w sferze infrastrukturalno-technicznej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, największym problemem sfery infrastrukturalno-technicznej jest ogólnie niezadawalający stan dróg. Na tę odpowiedź wskazało 30% osób biorących udział w sondażu. Następnymi problemami wytypowanymi przez mieszkańców Gminy Zakrzewo były niezadawalające ścieżki rowerowe lub ich brak - 23%, chodniki - 19% oraz połączenia komunikacyjne (sieci dróg) - 14%. Około 2-3% ankietowanych wskazało na niezadawalający stan zabytków oraz brak dostępu do podstawowych mediów. W kategorii

odpowiedzi traktowanych jako „inne” ankietowani wskazywali na problem związany z ochroną środowiska i niskim wykorzystaniem źródeł energii odnawialnych.

W ramach pytania nr 3 zadano również dodatkowe pytanie otwarte, aby dowiedzieć się, jakie według mieszkańców działania należy podjąć, by rozwiązać wyżej wskazane problemy.

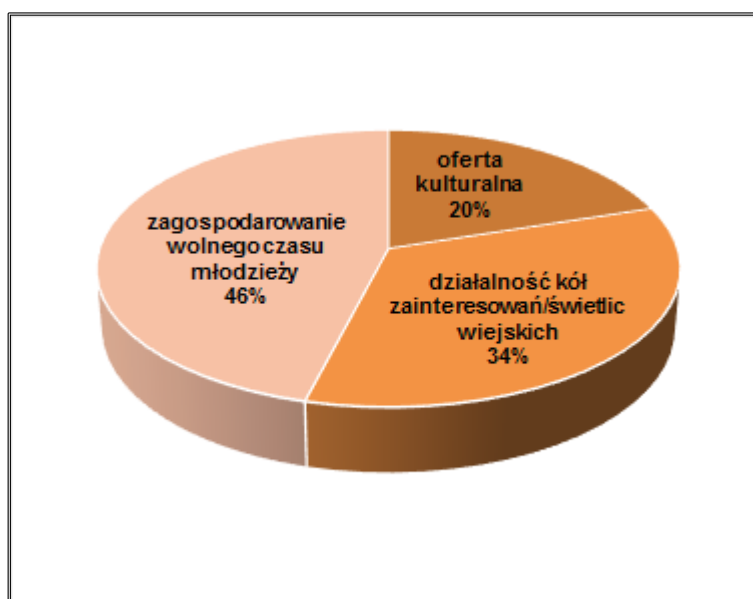
Zgodnie z wynikami badania ankietowego mieszkańcy uważają, że przede wszystkim należy podejmować działania polegające na:

- monitorowaniu stanu dróg, dzięki czemu możliwy będzie remont i wymiana nawierzchni tam, gdzie jest to uznane za konieczne;
- pozyskiwaniu środków na budowę dróg, chodników i ścieżek rowerowych;
- zabezpieczeniu przed dewastacją zabytków znajdujących się na terenie Gminy;
- zwiększeniu ilości połączeń komunikacyjnych - głównie autobusowych
- promocji gospodarstw i zwiększaniu środków przeznaczanych na pomoc w początkowym etapie uruchomienia działalności gospodarczej;
- przyspieszeniu realizacji podjętych uchwał Gminy.

4. Pytanie nr 4: *Które z problemów sfery kulturalnej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze ?*

W przedostatnim pytaniu zamieszczonym w rozdysponowanej ankiecie, zapytano mieszkańców o najważniejsze problemy w sferze kulturalnej. Poniższy wykres prezentuje udzielone odpowiedzi.

Wykres 6. Problemy w sferze kulturalnej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Zgodnie z powyższym wykresem, największym problemem sfery kulturalnej jest niskie zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży. Na tę odpowiedź wskazało 46% osób. Następnym problemem wytypowanym przez mieszkańców Gminy jest niewystarczająca działalność kół zainteresowań/świetlic wiejskich - 34% ankietowanych. Dla udzielających odpowiedzi problemem okazała się także oferta kulturalna. Mieszkańcy wskazują także na fakt niskiego poziomu uczestnictwa w aktualnie oferowanych na terenie Gminy imprezach kulturowych.

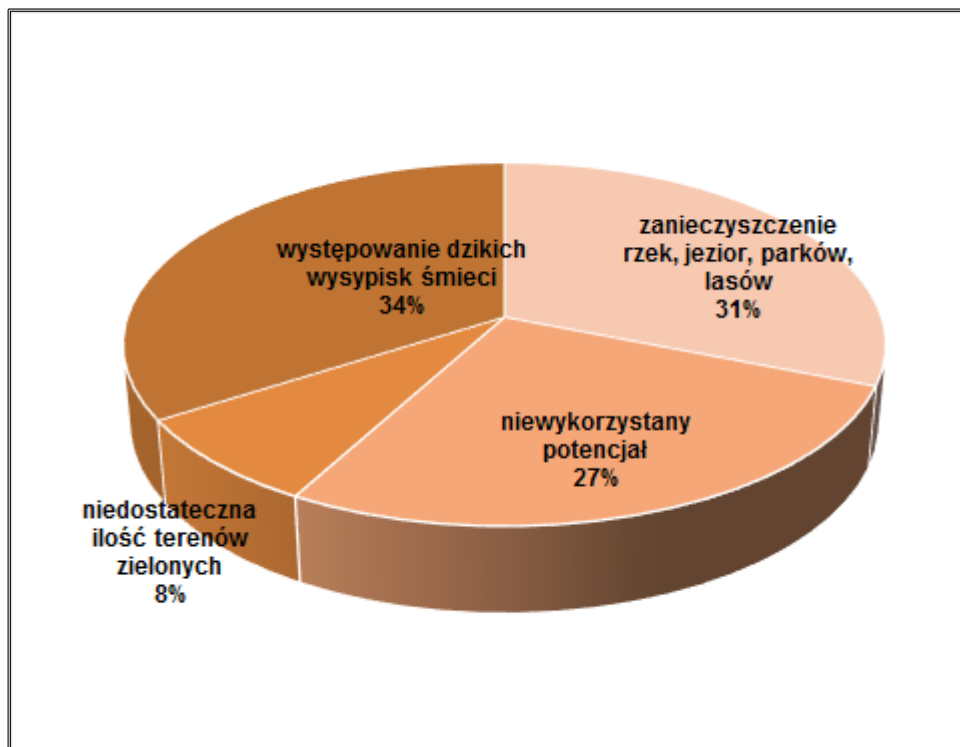
W ramach pytania nr 4 zadano również dodatkowe pytanie otwarte, aby dowiedzieć się, jakie według mieszkańców działania należy podjąć, by rozwiązać wyżej wskazane negatywne zjawiska występujące na terenie Gminy.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego, mieszkańcy Gminy Zakrzewo uważają, że przede wszystkim należy podejmować działania polegające na:

- zwiększeniu oferty kulturowej z myślą o młodzieży i osobach starszych,
- organizowaniu zajęć sportowych i edukacyjnych dla młodzieży,
- kultywowaniu tradycji kujawskich,
- zwiększeniu pozyskanych środków pieniężnych na wyjazdy i wycieczki dla młodzieży i seniorów,
- rozbudowie i remoncie świetlic wiejskich wraz z ich wyposażeniem,
- zwiększeniu działalności gospodyń wiejskich poprzez organizowanie dla nich kursów,
- zatrudnieniu odpowiednich osób do prowadzenia świetlic wiejskich.

5. Pytanie nr 5: Które z problemów sfery przyrodniczej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze ?

W ostatnim pytaniu zamieszczonym w rozdysponowanej ankiecie, zapytano mieszkańców o najważniejsze problemy w sferze przyrodniczej. Poniższy wykres prezentuje udzielone odpowiedzi.

Wykres 9. Problemy w sferze przyrodniczej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Zgodnie z powyższym wykresem, największym problemem sfery przyrodniczej jest występowanie dzikich wysypisk śmieci. Na tę odpowiedź wskazało 34% osób biorących udział w sondażu. Istotnym problemem jest także zanieczyszczenie rzek, jezior, parków, lasów - 31% ankietowanych. Jako problem sfery przyrodniczej ankietowani wskazywali również na niewykorzystany potencjał Gminy – 27% badanych. Niecałe 10% mieszkańców wskazało na niedostateczną ilość terenów zielonych na obszarze Gminy. W kategorii określanej jako „inne” jako problem podano nadmierne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów w rolnictwie.

W ramach pytania nr 5 zadano również dodatkowe pytanie otwarte, aby dowiedzieć się, jakie według mieszkańców działania należy podjąć, by rozwiązać wyżej wskazane negatywne zjawiska występujące na terenie Gminy.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego, mieszkańcy Gminy Zakrzewa uważają, że przede wszystkim należy podejmować działania polegające na:

- zwiększeniu kontroli stanu środowiska naturalnego,
- wykorzystaniu dostępnych elementów środowiska na stworzenie miejsc rekreacyjnych (promocja środowiska),
- tworzeniu nowych terenów zielonych,
- monitorowaniu terenów przyrodniczych w celu uniknięcia ich dewastacji,

- stosowaniu kar dla osób zanieczyszczających środowisko,
- zwiększeniu kontroli w zakresie stosowanych przed podmioty gospodarcze środków chemicznych,
- edukacji rolników i zwiększaniu ich świadomości odnośnie zagrożeń wynikających z niewłaściwego wykorzystania środków chemicznych.

Wyniki powyższego badania ankietowego zostały uwzględnione przy formułowaniu celów, a także przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych.

Kolejną z przeprowadzonych form konsultacji społecznych były spotkania z interesariuszami rewitalizacji, które pozwoliły na wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Dnia 7 czerwca 2017 r. odbyły się dwa spotkania konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji, jedno z pracownikami Urzędu Gminy w Zakrzewie i jednostek podległych, w którym uczestniczyło 5 pracowników (spotkanie w Urzędzie Gminy) oraz drugie z mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, w którym uczestniczyło 11 osób (spotkanie w Domu Kultury w Zakrzewie). Spotkania prowadzone były w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści. Aby zachęcić do aktywnego udziału w spotkaniu, na każde z nich została przygotowana wizualizacja sporządzona w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, została przeprowadzona debata. Miała ona na celu ustalenie, które według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Debata miała również na celu określenie koniecznych do podjęcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Ostatnim etapem konsultacji społecznych było wyłożenie do wglądu publicznego projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo na 21 dni (w terminie 18.09.2017-09.10.2017). Dokument został wyłożony w formie papierowej w Urzędzie Gminy Zakrzewo, jak również w wersji elektronicznej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Zakrzewo. W tym czasie wszyscy zainteresowani mogli złożyć uwagi i wnioski do dokumentu (w ramach konsultacji w formie wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego nie zostały zgłoszone żadne uwagi).

W związku z aktualizacją dokumentu i dostosowania do wymogów unijnych, po dokonaniu w nim stosownych korekt i uzupełnień, Program Rewitalizacji został trzykrotnie wyłożony do wglądu publicznego, tj. w terminie: 15.02.2018 - 21.02.2018, 20.03.2018 - 26.03.2018 oraz 16.05.2018-22.05.2018.

Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, debat, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów, jakie występują na terenie Gminy. Ponadto mieszkańcy mogli odnieść się do

propozycji działań, jakie zaplanowano w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo, by dany obszar wyprowadzić ze stanu kryzysowego oraz przedstawić propozycje własnych przedsięwzięć. W trakcie spotkania konsultacyjnego oraz ankietyzacji interesariusze rewitalizacji wskazywali na działania, jakie powinny zostać ujęte w Programie Rewitalizacji, co zostało uwzględnione przy formułowaniu ostatecznej listy projektów rewitalizacyjnych. Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Programu Rewitalizacji w przyszłości.

11.2. Sposób włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji na obszarze rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym. Skutki jego wdrożenia obejmują podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym, w związku, z czym konieczne jest zaangażowanie przedstawicieli różnych grup interesariuszy w poszczególne etapy diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji.

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- pracownicy Urzędu Gminy w Zakrzewie i jednostek podległych Gminy,
- obecni mieszkańcy Gminy,
- mieszkańcy spoza terenu Gminy odwiedzający Gminę, którzy planują się na jej terenie osiedlić,
- obecni przedsiębiorcy z terenu Gminy,
- przedsiębiorcy spoza terenu Gminy, którzy mogą rozpocząć swoją działalność na istniejących terenach inwestycyjnych,
- powiatowy urząd pracy,
- organizacje pozarządowe,
- inne podmioty zainteresowane realizacją Programu Rewitalizacji.

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji na etapie wdrażania i monitorowania jest informowanie o działaniach realizowanych w ramach Programu Rewitalizacji. Celem informowania interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się interesariuszy z postępami procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć, podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji. Interesariusze będą informowani o postępach rewitalizacji przede wszystkim:

- za pomocą strony internetowej Gminy Zakrzewo, gdzie będą zamieszczane informacje o realizowanych bądź zakończonych projektach rewitalizacyjnych;
- podczas spotkań organizowanych na terenie Gminy Zakrzewo.

Partycypacja społeczna zapewniona będzie przede wszystkim:

- za pośrednictwem stanowisk wydzielonych w strukturze Urzędu Gminy Zakrzewo bezpośrednio zaangażowanych w proces rewitalizacji,
- za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej - GOPS zgłaszane potrzeby i propozycje przekaze Wójtowi oraz Radzie Gminy przede wszystkim w ramach sporządzanych raportów;
- bezpośrednio przez Wójta Gminy Zakrzewo w ramach indywidualnych spotkań w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach z mieszkańcami;
- za pośrednictwem radnych, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami mieszkańców Gminy Zakrzewo, w tym również mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Konsultowanie oraz współdecydowanie zapewnione będzie przede wszystkim poprzez:

- zbieranie uwag ustnych – interesariusze rewitalizacji na bieżąco będą mogli zgłaszać swoje uwagi i wnioski pracownikom Urzędu Gminy, pracownikom Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Wójtowi Zakrzewa odnośnie koniecznych do podjęcia działań rewitalizacyjnych. Ponadto należy podkreślić, że bezpośrednimi przedstawicielami społeczności lokalnych są radni. Interesariusze rewitalizacji będą im mogli zgłaszać uwagi i wnioski, które następnie zostaną zaprezentowane na poszczególnych Komisjach Rady Gminy oraz Sesji Rady Gminy;
- zbieranie uwag w wersji elektronicznej – Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi.
- wywiady – będą prowadzone przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (wywiady z osobami korzystającymi z pomocy społecznej odnośnie konieczności realizacji i zakres realizacji projektów „miękkich”) oraz pracowników Urzędu Gminy (wywiady z interesariuszami przychodzącymi do Urzędu, jak również podczas wywiadów terenowych odnośnie koniecznych do podjęcia projektów rewitalizacyjnych);
- wymianę stanowisk – będzie ona zapewniona na spotkania organizowanych, w których udział będą brać interesariusze rewitalizacji. Możliwa wówczas będzie

wymiana stanowisk np. na temat projektów rewitalizacyjnych, zakresu ich realizacji czy sposobu realizacji.

- spotkania – organizowane przez Urząd Gminy w celu bieżącego konsultowania sposobu realizacji i zasięgu poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

Dzięki powyższym technikom, wszyscy interesariusze będą właściwie poinformowani o postępach rewitalizacji, a ponadto będą mieli możliwość aktywnego udziału we wdrażaniu i aktualizowaniu Programu Rewitalizacji.

Należy również wskazać, że po uchwaleniu Programu Rewitalizacji Rada Gminy wprowadzi przedsięwzięcia określone w niniejszym dokumencie do załącznika do Wieloletniej Prognozy Finansowej. Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia że Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W tabelach poniżej przedstawione szacunkowe ramy finansowe głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Należy wskazać, że w chwili obecnej nie zaplanowano współfinansowania projektów rewitalizacyjnych ze środków prywatnych, ponieważ żaden podmiot prywatny nie wyraził chęci współudziału w działaniach rewitalizacyjnych. Jeśli jednak w przyszłości zaistnieje możliwość lub pojawią się podmioty prywatne zainteresowane współdziałaniem przy realizacji projektów rewitalizacyjnych, środki prywatne zostaną zaangażowane w proces rewitalizacji Gminy Zakrzewo.

Tabela 16. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO ³	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Zakrzewo	2020 - 2022	1, Centrum Aktywności Społecznej	społeczny	1. Aktywne włączenie społeczne osób starszych	Gmina Zakrzewo we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zakrzewie	375 000,00	85	318 750,00	318 750,00	0,00	56 250,00 (środki własne gminy)	0,00	9.2 Włączenie społeczne	9.2.1 Aktywne włączenie społeczne	2. Remont zabytkowego pałacu w Zakrzewie
Zakrzewo	2018-2020	2. Remont zabytkowego pałacu w Zakrzewie	techniczny	2. Dostosowanie infrastruktury do pełnienia funkcji społecznych	Gmina Zakrzewo	1 000 000,00	85	850 000,00	0,00	850 000,00	150 000,00 (środki własne gminy)	0,00	6.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną	6.1.2 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	1, Centrum Aktywności Społecznej 6. Człowiek najlepsza inwestycja
Zakrzewo	2019-2020	3. W zdrowym ciele zdrowy duch	społeczny	3. Aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Gmina Zakrzewo	30 000,00	85	25 500,00	25 500,00	0,00	4 500,00 (środki własne gminy)	0,00	11,1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	4. Przebudowa boiska sportowego w miejscowości Siniarzewo 5. Animator czasu wolnego
Zakrzewo	2018	4. Przebudowa boiska sportowego w miejscowości Siniarzewo	przestrzenno-funkcjonalny	4. Przebudowa boisk sportowych	Gmina Zakrzewo	600 000,00	85	510 000,00	0,00	510 000,00	90 000,00 (środki własne gminy)	0,00	7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	-	3. W zdrowym ciele zdrowy duch 5. Animator czasu wolnego
Zakrzewo	2018-2019	5. Animator czasu wolnego	społeczny	5. Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	Gmina Zakrzewo	5 000,00	85	4 250,00	4 250,00	0,00	750,00 (środki własne gminy)	0,00	11,1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	3. W zdrowym ciele zdrowy duch 4. Przebudowa boiska sportowego w

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2017-2022

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO ³	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
															miejsowości Siniarzewo
Zakrzewo	2020 - 2022	6. Człowiek najlepsza inwestycja	społeczny	5. Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	Gmina Zakrzewo we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zakrzewie	40 000,00	85	34 000,00	34 000,00	0,00	6 000,00 (środki własne gminy)	0,00	11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	1, Centrum Aktywności Społecznej
Zakrzewo	2019-2020	7. Sukces w Twoich rękach	społeczny	6. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów	Gmina Zakrzewo	124 000,00	85	105 400,00	105 400,00	0,00	18 600,00 (środki własne gminy)	0,00	10.2- Kształcenie ogólne i zawodowe	10.2.2 Kształcenie ogólne	-

Źródło: Opracowanie własne

13. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Za wdrażanie, monitoring i ewaluację Programu Rewitalizacji będzie odpowiadać Wójt Zakrzewa, jako organ wykonawczy Gminy, we współpracy z referatami Urzędu Gminy w Zakrzewie oraz kierownikami jednostek organizacyjnych i przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych. Bezpośrednim Koordynatorem Rewitalizacji jest Zastępca Wójta, pełniący jednocześnie funkcję Sekretarza Gminy. Jest to stanowisko funkcjonujące w ramach obecnych struktur Urzędu Gminy podległe bezpośrednio Wójtowi Gminy Zakrzewo. Zakres zadań określony w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Gminy Zakrzewo zapewnia skuteczne zarządzanie Programem, w tym koordynację współpracy pomiędzy różnymi, publicznymi i prywatnymi interesariuszami rewitalizacji. Dodatkowo w ramach funkcjonujących stanowisk Urzędu Gminy Zakrzewo zostanie wyznaczone stanowisko odpowiedzialne za wsparcie organizacyjne Koordynatora Rewitalizacji, które odpowiedzialne będzie m.in. za organizację spotkań z interesariuszami rewitalizacji, archiwizowanie dokumentów związanych z wdrożeniem Programu Rewitalizacji tj.: protokołów ze spotkań, korespondencji, a przede wszystkim monitorowanie postępu realizacji Programu.

W realizację zadań przewidzianych w Programie Rewitalizacji zaangażowani zostaną wszyscy interesariusze tj. podmioty zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio zaangażowane we wdrażanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Zakrzewo.

Interesariusze Programu to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które mogą istotnie wpływać na realizację działań przewidzianych w Programie oraz których potrzeby zostaną zaspokojone dzięki wdrożeniu Programu.

UCZESTNIKAMI REWITALIZACJI są m.in.:

- obecni mieszkańcy Gminy,
- mieszkańcy spoza terenu Gminy odwiedzający gminę, którzy planują się na jej terenie osiedlić,
- obecni przedsiębiorcy z terenu Gminy,
- przedsiębiorcy spoza terenu Gminy, którzy mogą rozpocząć swoją działalność na istniejących terenach inwestycyjnych,
- władze Gminy Zakrzewo (przede wszystkim Wójt oraz Radę Gminy), komórki organizacyjne Urzędu Gminy, jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, zakłady opieki zdrowotnej, samorządowe instytucje kultury, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe itd.
- powiatowy urząd pracy,
- organizacje pozarządowe,

- inne podmioty zainteresowane realizacją Programu Rewitalizacji.

GŁÓWNE PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REWITALIZACJI I ICH ZADANIA:

1. **Gmina Zakrzewo** – odgrywa kluczową rolę w procesie rewitalizacji. Jest podmiotem inicjującym proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzającym uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzennym czy funkcjonalnym. Ponadto tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy.

W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy Zakrzewo w zakresie zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji należy zaliczyć:

- inicjowanie projektów rewitalizacji, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
- pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
- angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
- komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
- monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
- zarządzanie procesem rewitalizacji,
- tworzenie sieci współpracy między Interesariuszami,
- prowadzenie działań promocyjnych,
- monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.

2. **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzewie** – to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie realizatorem tzw. projektów „miękkich”, mających na celu zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego. Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej posiada bowiem niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.

3. **Powiatowy Urząd Pracy w Aleksandrowie Kujawskim** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP jest w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
4. **Dom Kultury w Zakrzewie** – będzie realizatorem tzw. projektów „miękkich”, mających na celu aktywizację społeczną mieszkańców. Organizuje szereg wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy, w tym wyznaczonych obszarach rewitalizacji, które mają na celu pobudzenie lokalnej społeczności do działania i zwiększenie poziomu integracji wśród osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży. zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego. Na podstawie danych Domu Kultury możliwe jest również ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów o charakterze społeczno-kulturalnym.
5. **Mieszkańcy Gminy Zakrzewo** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców wyznaczonych obszarów rewitalizacji, gdyż są oni głównymi beneficjentami zaplanowanych przedsięwzięć. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty tak, aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców. Działania skierowane do mieszkańców obszarów rewitalizacji przyczynią się do zwiększenia ich aktywności i zaangażowania w życie Gminy, co również przyniesie zasadnicze korzyści dla pozostałych mieszkańców.

W toku prowadzenia procesu rewitalizacji przewiduje się ścisłą, zadaniową współpracę pomiędzy Gminą Zakrzewo oraz podmiotami publicznymi i prywatnymi, które będą wykonawcami projektów rewitalizacyjnych. Wójt i Koordynator Rewitalizacji będą na bieżąco korzystali z pomocy pracowników Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy. Do nich bowiem mieszkańcy i podmioty zaangażowane w realizację Programu Rewitalizacji będą bezpośrednio zgłaszali problemy i swoje uwagi. Istotną rolę w niniejszych procesach

odegrają pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, którzy będą zaangażowani w projekty dotyczące aktywizacji i włączenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podobnie pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy w Aleksandrowie Kujawskim odegrają kluczową rolę w odniesieniu do monitorowania efektów projektów, które na celu mają wzrost zatrudnienia. Pracownicy tych podmiotów dysponują danymi, które służyć będą monitorowaniu efektów prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Za koordynację działań podmiotów uczestniczących w realizacji Programu Rewitalizacji odpowiedzialny będzie Koordynator Rewitalizacji (Zastępca Wójta, pełniący jednocześnie funkcję Sekretarza Gminy) przy wsparciu osoby wyznaczonej m.in. do organizacji spotkań z interesariuszami rewitalizacji i archiwizowanie dokumentów związanych z prowadzonym procesem rewitalizacji. Spotkania będą organizowane ze wszystkimi grupami interesariuszy, ze względu na uzupełniający się charakter większości zaplanowanych przedsięwzięć. Ponadto o przebiegu procesu rewitalizacji interesariusze będą informowani za pomocą strony internetowej, gdzie będzie można zapoznać się z działaniami prowadzonymi we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Dzięki temu zapewniona będzie spójność prowadzonych działań i każdy z zainteresowanych będzie miał możliwość wniesienia własnych sugestii i uwag do realizowanych przedsięwzięć.

Mieszkańcy oraz pozostali przedstawiciele interesariuszy na bieżąco będą mogli zgłaszać swoje problemy oraz propozycje do ujęcia w Programie Rewitalizacji:

- za pośrednictwem samodzielnych stanowisk wydzielonych w strukturze Urzędu Gminy bezpośrednio zaangażowanych w proces rewitalizacji;
- za pośrednictwem pracowników jednostek organizacyjnych Gminy;
- bezpośrednio do Wójta Zakrzewa w ramach indywidualnych spotkań w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach organizowanych dla wszystkich interesariuszy;
- poprzez radnych, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami mieszkańców Zakrzewa, w tym również mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Ostatecznie uwagi zgłaszane przez interesariuszy będą przekazywane Koordynatorowi Rewitalizacji i Wójtowi, którzy będą mieli całościowy pogląd prowadzonego procesu rewitalizacji. W efekcie Wójt będzie mógł ocenić dotychczasowe postępy i podejmować decyzje odnośnie przyszłych działań. Możliwa do zachowania będzie spójność i kompleksowość prowadzonego procesu rewitalizacji.

SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informacja i promocja działań przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na Gminie Zakrzewo i stanowisku Koordynatora Rewitalizacji. Celem informowania interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się interesariuszy z kształtem i postęпами procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć oraz podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji.

Na etapie tworzenia Programu Rewitalizacji, wszyscy zainteresowani mieli możliwość aktywnego udziału w formułowaniu jego zapisów. Aby osiągnąć jak najszersze zaangażowanie interesariuszy rewitalizacji posłużono się technikami popularnymi i nieskomplikowanymi, wśród których należy wymienić:

- ankietyzację;
- uwagi w postaci papierowej lub elektronicznej;
- debaty;
- spotkania.

Aby zapewnić jak największy udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych interesariuszy rewitalizacji, o każdej z form konsultacji zostali oni wcześniej powiadomieni na stronie internetowej Gminy, tablicach ogłoszeń.

Promocja i informacja na temat Programu Rewitalizacji oraz działań realizowanych w jego ramach będzie odbywać się przede wszystkim przy pomocy strony internetowej Gminy Zakrzewo oraz strony Biuletynu Informacji Publicznej. Ważną rolę w tym względzie odegrają także tablice ogłoszeń zlokalizowane na terenie Gminy, jak również kwartalnik samorządowy „Nasza Gmina Zakrzewo” – pismo cykliczne, które ukazuje się co trzy miesiące.

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu PR

Realizacja Programu Rewitalizacji wymaga uruchomienia systemu monitoringu, który powinien zapewnić:

1. dane ilościowe i jakościowe wskazujące postępy w realizacji programu, m.in.: stopień osiągnięcia wskaźników, zaangażowania interesariuszy, stopień poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów rewitalizacji,

2. dane do korygowania kierunków interwencji, m.in. stopień zbieżności działań z celami, rekomendacje do wprowadzania zmian.

Dane wymagane do monitoringu i oceny zostaną pozyskane przede wszystkim z Urzędu Gminy w Zakrzewie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zakrzewie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Aleksandrowie Kujawskim. Ponadto w ramach działań realizowanych w szkołach oraz przez Dom Kultury, pozyskane zostaną również dane od tych instytucji. Zebrane informacje pozwolą na ocenę ilościową i jakościową prowadzonych działań.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji zadań określonych w Programie. Do zmierzenia celów rewitalizacji posłużą wskaźniki monitorowania celów rewitalizacyjnych, które zaprezentowano w rozdziale 8 niniejszego Programu. Natomiast do zmierzenia produktów i rezultatów poszczególnych projektów posłużą wskaźniki określone w rozdziale 9.1 niniejszego Programu.

Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia, że Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniającą wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

Efektym weryfikacji wskaźników będzie ocena, czy działania są w rzeczywistości na tyle skuteczne, na ile zakładano i czy nie jest wymagana modyfikacja Programu. Jeżeli działania nie będą przynosiły zakładanych rezultatów, konieczna będzie aktualizacja Programu Rewitalizacji. W takim przypadku, Wójt Zakrzewa wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o ujęcie w Programie Rewitalizacji nowych przedsięwzięć, które umożliwią pełną realizację założeń Programu Rewitalizacji. Konieczność zmiany Programu Rewitalizacji zaistnieje w szczególności, gdy nie będą osiągnęte założone w Programie cele rewitalizacji, a tym samym nie będą osiągnęte założone wartości docelowe wskaźników.

15. Spis tabel

Tabela 1. Charakterystyka poszczególnych sołectw	19
Tabela 2. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce (sołectwie) w ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie całej Gminy	21
Tabela 3. Udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej w danej jednostce (sołectwie) w ogóle osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na terenie Gminy	22
Tabela 4. Wynik średni sprawdzianu szóstoklasistów (w placówkach działających na danym obszarze) w roku 2016	23
Tabela 5. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru	24
Tabela 6. Charakterystyka występowania negatywnych zjawisk na terenie Gminy Zakrzewo.....	25
Tabela 7. Wybór obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Zakrzewo wraz z celami rewitalizacji i odniesieniem do kryteriów wyboru celu rewitalizacji	31
Tabela 8. Liczba osób i powierzchnia objęta rewitalizacją	32
Tabela 9. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji (dane z 31.12.2016 r.).....	34
Tabela 10. Podział ludności obszaru rewitalizacji na ekonomiczne grupy wieku w roku 2016	35
Tabela 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji	36
Tabela 12. Cele rewitalizacji i kierunki działań	45
Tabela 13. Wskaźniki monitorowania celów rewitalizacyjnych	46
Tabela 14. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	48
Tabela 15. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Zakrzewo w latach 2007-2013	60
Tabela 16. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – szacunkowe ramy finansowe.....	75

16. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji w latach 2012-2016.....	34
Wykres 2. Struktura demograficzna ludności obszaru rewitalizacji w latach 2012-2016	35
Wykres 3. Obszary charakteryzujące się największą kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych w Gminie Zakrzewo wg mieszkańców	65
Wykres 4. Problemy w sferze społeczno-gospodarczej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców	66
Wykres 5. Problemy w sferze infrastrukturalno-technicznej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców	67
Wykres 6. Problemy w sferze kulturalnej na terenie Gminy Zakrzewo wg mieszkańców	68

17. Spis rysunków

Rysunek 1. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich.....	17
Rysunek 2. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Zakrzewo	27
Rysunek 3. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji.....	28
Rysunek 4. Obszar rewitalizacji Gminy Zakrzewo	33